

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA HUDEBNÍ KULTURY

**CHODSKÉ LIDOVÉ PÍSNĚ VE VÝUCE
NA ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Hana Jindřichová

Učitelství pro základní školy

Učitelství pro 1. stupeň ZŠ

Vedoucí práce: Doc. PaedDr. Marie Slavíková, CSc.

Plzeň 2017

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Domažlicích 24. dubna 2017

.....

vlastnoruční podpis

Děkuji tímto vedoucí diplomové práce, paní doc. PaedDr. Marii Slavíkové, CSc., za její pomoc a velmi cenné rady a připomínky během vedení mé práce.

Děkuji také všem pedagogům ze základních škol a základních uměleckých škol a vedoucím dětských folklorních souborů za jejich čas pro poskytnutí důležitých informací, které se staly podklady pro moji práci.

V neposlední řadě děkuji svému manželovi Mgr. Kamilu Jindřichovi za trpělivost a předávání svých zkušeností, které moji práci obohatily.

Zde se nachází originál zadání kvalifikační práce.

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK.....	3
ÚVOD	4
1 CHODSKO JAKO SVÉBYTNÝ NÁRODOPISNÝ REGION	6
1.1 DOMAŽLICE A CHODSKÉ VESNICE.....	7
1.2 HUDEBNÍ TRADICE CHODSKA A JEJÍ JEVIŠTNÍ PROJEV.....	9
2 INSPIRAČNÍ ZDROJE A VÝCHODISKA PRO NÁVRH VÝBĚRU LIDOVÝCH PÍSNÍ PRO 1. ST. ZŠ . 12	
2.1. JINDŘICH JINDŘICH	13
2.1.1 CHODSKÝ ZPĚVNÍK JINDŘICHA JINDŘICHA.....	15
2.1.2 JINDŘICHŮV CHODSKÝ ZPĚVNÍČEK PRO ŠKOLNÍ MLÁDEŽ (JAROMÍR FIALA)	17
2.1.3 CHODSKÝ ZPĚVNÍK PRO MLÁDEŽ (JAROMÍR JINDŘICH).....	17
2.1.4 VLASTNÍ NÁVRH VÝBĚRU PÍSNÍ Z CHODSKÉHO ZPĚVNÍKU JINDŘICHA JINDŘICHA VHODNÝCH PRO 1. ST. ZŠ.....	20
2.2 LUDVÍK KUBA	22
2.2.1 PÍSNĚ Z KUBOVY SBÍRKY VHODNÉ PRO DĚTI	24
2.3 UPRAVOVATELE CHODSKÝCH LIDOVÝCH PÍSNÍ	24
2.4 DĚTSKÝ REPERTOÁR NA CHODSKU A JEHO CHARAKTERISTIKA	26
2.4.1 HRY A ŘÍKADLA.....	27
2.4.2 PÍSNĚ.....	28
3 ANALÝZA UČEBNIC HV A ZPĚVNÍKŮ PRO 1. ST. ZŠ Z HLEDISKA ZASTOUPENÍ CHODSKÝCH LIDOVÝCH PÍSNÍ	33
3.1 ZASTOUPENÍ CHODSKÝCH LIDOVÝCH PÍSNÍ V SOUČASNÝCH UČEBNICÍCH HUDEBNÍ VÝCHOVY NA 1. ST. ZŠ	33
3.2 ZASTOUPENÍ CHODSKÝCH LIDOVÝCH PÍSNÍ VE ZPĚVNÍKU JÁ, PÍSNÍČKA	35
4 UPLATNĚNÍ LIDOVÝCH PÍSNÍ V CHODSKÝCH FOLKLORNÍCH SOUBORECH	37
4.1 FOLKLORNÍ SOUBORY A USKUPENÍ DOSPĚLÝCH	37
4.2. DĚTSKÉ FOLKLORNÍ SOUBORY	39

5 VÝZKUM: CHODSKÉ LIDOVÉ PÍSNĚ V REPERTOÁRU DĚTSKÝCH FOLKLORNÍCH SOUBORŮ A NA 1. ST. ZŠ NA CHODSKU	40
5.1 PROFILY RESPONDENTŮ	40
5.2. POPIS VÝZKUMU.....	42
5.3 CÍL VÝZKUMU.....	43
5.4 VÝSLEDKY VÝZKUMU.....	44
6 NÁVRH VÝBĚRU CHODSKÝCH PÍSNÍ PRO VÝUKU NA 1. ST. ZŠ	47
6.1 VÝBĚR PÍSNÍ PRO 1. ROČNÍK ZÁKLADNÍ ŠKOLY	49
6.2 VÝBĚR PÍSNÍ PRO 2. ROČNÍK ZÁKLADNÍ ŠKOLY	52
6.3 VÝBĚR PÍSNÍ PRO 3. ROČNÍK ZÁKLADNÍ ŠKOLY	54
6.4 VÝBĚR PÍSNÍ PRO 4. ROČNÍK ZÁKLADNÍ ŠKOLY	56
6.5 VÝBĚR PÍSNÍ PRO 5. ROČNÍK ZÁKLADNÍ ŠKOLY	59
6.6 PRÁCE S VYBRANÝMI PÍSNĚMI.....	62
6.6.1 INTERPRETACE OD JEDNOTÓNOVÝCH ŘÍKADEL AŽ PO INTONAČNĚ NÁROČNĚJŠÍ PÍSNĚ	62
6.6.2 DOPROVOD PÍSNÍ UČITELEM	64
6.6.3 VLASTNÍ DOPROVOD PÍSNÍ DĚTMI, PRÁCE S PÍSNÍ.....	65
6.6.4 POHYBOVÁ SLOŽKA	67
ZÁVĚR.....	69
RESUMÉ	71
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	72
ELEKTRONICKÉ ZDROJE.....	74
SEZNAM OBRÁZKŮ	74
PŘÍLOHY	I

SEZNAM ZKRATEK

DP – diplomová práce

HV – hudební výchova

CHZJJ – Chodský zpěvník Jindřicha Jindřicha

JChZ – Jindřichův Chodský zpěvník

NSP – Národopisný soubor Postřekov

SPN – Státní pedagogické nakladatelství

ST. - stupeň

ŠVP – školní vzdělávací program

RVP – rámcový vzdělávací program

RVPZV – rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

VŠ – vysoká škola

ZŠ – základní škola

ZUŠ – základní umělecká škola

ÚVOD

Chodská lidová píseň je na Domažlicku stále živá. Aktivně se jí zabývají národopisné soubory a dudácké muziky, je stále živoucí nejen při organizovaných kulturních akcích, jako jsou festivaly, koncerty či přehlídky, ale je součástí života obyvatel a zpěv písní nechybí při rodinných oslavách a setkáních. To se netýká pouze hudebníků, zpěváků, či tanečníků, kteří se jí zabývají v rámci své interpretační činnosti v souborech, ale i běžných občanů, kteří lidové písně mají rádi. Právě tato spontánnost je typická pro oblast Chodska, které se tímto vyčleňuje od ostatních míst a krajů v Čechách a tvoří jistou analogii ke zpěvné jižní Moravě.

Do Domažlic jsem se přistěhovala v roce 1981 v pěti letech a nyní zde žiji se svou rodinou. S folklorem jsem se poprvé setkala v roce 1993, kdy jsem se stala členkou Národopisného souboru Postřekov. Strávila jsem zde krásných 5 let a i po mém odchodu je chodská lidová píseň nedílnou součástí mého života. Vztah k folkloru ještě posílil poté, co jsem se provdala za hudebníka Kamila Jindřicha, který je členem Domažlické dudácké muziky a potomek významné hudební osobnosti Jindřicha Jindřicha. Díky rodinnému prostředí a setkávání se s hudebními přáteli mám k chodské písni stále silnější vztah.

Všechny tyto aspekty pro mě byly motivací zabývat se využitím chodské lidové písně při výuce HV na prvním stupni ZŠ, neboť se domnívám, že se jich na školách zpívá málo, dokonce i v místech, kde je zpěv lidových písní tradován z generace na generaci. Chodské lidové písně navíc nejsou příliš zastoupené v učebnicích HV a ani v dalších využívaných zpěvnících. Zvláště pro oblast Chodska je to dle mého názoru škoda, pro dnešní generaci je důležité stále pěstovat v dětech vztah k tradici.

Možnost zpracovat toto téma jsem využila i přesto, že nejsem ani aktivním hudebníkem a kromě tance a zpěvu v NSP jsem se jako dítě neučila hrát na žádný hudební nástroj. Můj zájem o toto téma byl ještě posílen námětem Domažlické dudácké muziky – vytvoření zpěvníku se zápisy a nahrávkami písní, vybraných na základě této DP. Tím by mohl vzniknout materiál doplňující výuku hudební výchovy na ZŠ a ZUŠ.

Nejdříve jsem se snažila zjistit, zda se již někdo podobnou tematikou zabýval a zda toto téma bylo zpracováno. Dotazovala jsem se v knihovnách, informace jsem zjišťovala

u pedagogů ze ZŠ a ZUŠ a u vedoucích folklorních souborů. Byla jsem ujištěna, že nikdo z dotazovaných žádnou takovou práci nezná a není ani v archivech příslušných institucí. Jediný, kdo se chodskými písněmi didakticky zabýval a výsledek publikoval, byl synovec Jindřicha Jindřicha Jaromír Jindřich v jím upraveném Chodském zpěvníku pro mládež.¹

Pro komplexní pochopení a uvědomění si specifika tohoto regionu se v úvodních kapitolách zabývám oblastí Chodska, sběrateli lidových písní a v neposlední řadě těmi nejvýznamnějšími národopisnými soubory, z nichž mnohé mají také dětskou část. Abych si udělala celkový dojem o stávajících vlastních možnostech užití lidových písní z Chodska, sledovala a zapsala jsem jejich zastoupení v učebnicích hudební výchovy v 1. - 5. ročníku ZŠ a také v hojně využívaných zpěvnících Já, písnička (I. a II. díl).

Výstupem této DP bude zpracovaný seznam písní a ten se stane teoretickým základem pro vytvoření výše zmíněného zpěvníku s hudebním nosičem. Při zpracování návrhu písní budu vycházet z podoby zpěvníků významných chodských sběratelů Jindřicha Jindřicha a Ludvíka Kuby, jejichž práce zde připomenu a zanalyzuji. Dále budu vycházet z vlastního výzkumu, díky němuž jsem získala praktické informace, jak s dětmi pracují vedoucí dětských lidových souborů a učitelé na prvních stupních ZŠ na Chodsku, jaký využívají repertoár a kde jej čerpají. Pro vytvoření výběru vhodných a věkově adekvátních písní v jednotlivých ročnících byly právě rozhovory s vedoucími dětských folklorních souborů cenné. Přínosná byla i setkání s učiteli HV na prvním stupni ZŠ v Mrákově, Postřekově, Klenci i Domažlicích, kteří mě seznámili se stávajícím stavem využívání chodských písní při výuce a zároveň mě v mnohém inspirovali.

Témata v jednotlivých kapitolách mé diplomové práce a jejich řazení jsou v podstatě zmapováním vlastního pracovního postupu, jak jsem získávala potřebné informace pro zpracování návrhu pro větší a efektivní využití chodské lidové písně na 1. st. ZŠ a vytvoření seznamu písní, které lze v tomto ohledu využít.

---

¹Více v kapitole 2.1.3 Chodský zpěvník pro mládež (Jaromír Jindřich)

1 CHODSKO JAKO SVĚBYTNÝ NÁRODOPISNÝ REGION

V současné době je název Chodsko vnímán jako označení pro jasně definované teritorium a je užíván převážně v souvislosti s tradiční kulturou, lidovou dudáckou hudbou, tancem a zpěvem. V dnešním pojetí je tento název označením pro zajímavou a ojedinělou destinaci v oblasti cestovního ruchu a svěbytnou oblast, kde se doposud udržuje lidová tradice.

Definicí pojmu Chodsko se zabýval i Antonín Špelda ve své monografii mapující život a dílo Jindřicha Jindřicha s názvem Chodsko domov můj: „Chodskem se zpravidla rozumí část jihozápadních Čech, zahrnující v sobě horní povodí Mže, Radbuzy a Úhlavy ve směru od všerubské brány. Toto území bylo od nepaměti osídleno Chody. První zmínka o nich je u nás v Dalimilově kronice v místě, kde se líčí, jak Chodové pomohli roku 1040 k vítězství českého vévody Břetislava I. u Brůdku nad německým císařem Jindřichem III. Chodové v průběhu staletí prokázali svěbytnost a specifičnost svého jazyka, kultury i historie, třebaže vždy tvořili neodlučitelnou součást českého národa. Pro svéráznost kulturního života byl chodský lid již od poloviny minulého století středem badatelského zájmu.“²

Zejména v 19. a 20. století byla vyzdvižována role Chodů coby strážců hranic, od Domažlicka až k oblasti Tachovska. Historicky prvním oficiálním dokumentem, kde je zmínka o Chodech a jejich poslání, je privilegium krále Jana Lucemburského z roku 1325, kde byly stvrzeny jejich práva a povinnosti.

S nástupem Wolfa Viléma Lamingena se začala rozšiřovat robotní povinnost, Chodové poukazovali na svá privilegia a nastalo období sporů. Ztráta privilegií byla hlavním důvodem vzpoury Chodů, která skončila v roce 1695 popravou jednoho z vůdců tohoto povstání – Jana Sladkého, zvaného Koziny. Tato historická událost se stala později

---

² ŠPELDA, J. Chodsko domov můj. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1975. s. 59

inspirací mnoha literátů, pro něž bylo Chodsko studnicí mnoha námětů (např. Božena Němcová, Alois Jirásek, Karel Kovařovic aj.).³

Dnes je Chodsko známo především jako etnografická oblast, kde jsou stále udržovány tradice a zvyky dávných dob. Děje se tak díky neutuchající činnosti chodských lidových souborů, ale i rodinným tradicím, kde se písně a láska k nim dědí doslova z generace na generaci. Zvyky a obyčeje provázely a některé dosud provází celý průběh kalendářního roku (např. draní peří, masopust, drkání o Velikonocích, májky, dožínky, výroba keramiky, paličkování, pečení koláčů aj.). Chodská tradice je udržována také díky mnoha kulturním událostem – Chodské slavnosti a Chodský bál v Domažlicích, festivaly Chodská hyjta v Mrákově či Výhledy v Klenčí pod Čerchovem, významnou událostí je nepřerušovaná masopustní tradice v Postřekově.

1.1 DOMAŽLICE A CHODSKÉ VESNICE

Nejstarší zmínka o trhově osadě Domažlice, položené na poměrně hustě osídlené křižovatce významných obchodních stezek spojujících města Plzeň a Regensburg, se vztahuje k roku 993. V 60. letech 13. století byly Domažlice povýšeny na královské město se sídlem purkrabího, pod jehož pravomoc náležely i svobodné chodské vsi. V srpnu roku 1431 bylo město obléháno vojsky čtvrté křížové výpravy v čele s kardinálem Julianem Cesarinim (husitská bitva u Domažlic). Rozkvět města přišel v 18. století, kdy se začíná rozvíjet drobný průmysl a Domažlice se stávají významným trhovým městem. 19. století přináší české národní obrození a Chodsko se stává pro mnohé významné osobnosti inspirativní.

V roce 1939 se při příležitosti Vavřínecké pouti konalo celorepublikové shromáždění na protest proti okupaci. V roce 1945 bylo město osvobozeno americkou armádou a v roce 1948 je uzavřena nedaleká státní hranice. Po roce 1989 město ožívá

---

³CENEFELS, J. - VOGELTANZ, J. Naše Chodsko. Praha: ONV Domažlice a nakladatelství dopravy a spojů, 1990. s. 11-12

a velkou měrou k tomu přispívá rozvoj cestovního i obchodního styku se sousedním Bavorskem.⁴

Obrázek č. 1: Domažlické náměstí s věží, bránou a budovou radnice - západní pohled⁵

Domažlice jsou nyní hojně vyhledávaným turistickým cílem, dominuje jim náměstí s loubím, charakteristickou kulatou věží arciděkanského kostela a nezaměnitelnou bránou. Kromě mnoha míst a zákoutí v historickém centru nabízí město bohaté vyžití nejen turistů a návštěvníků, ale i samotných obyvatel. Domažlice jako bývalé okresní město jsou nyní považovány za neoficiální centrum Chodska, které původně tvořilo jedenáct chodských vesnic podél západního pomezí českého království: Postřekov, Klenci, Chodov, Újezd, Draženov, Stráž, Tlumačov, Mrákov, Klíčov, Chodská Lhota a Pocinovice. V některých z nich je stále udržován bohatý kulturní život spjatý s původními zvyky a tradicemi chodského lidu. Velkou zásluhu na tom mají chodské národopisné soubory a mnoho nadšených lidí, kteří tuto oblast velebí a propagují.

---

⁴PROCHÁZKA, Z. - SVOBODOVÁ, Z. Po skrytých stezkách Domažlicka. Beroun: Nakladatelství MH Beroun a Nakladatelství Českého lesa v Domažlicích, 2001. s. 8

⁵Foto: S. Antoš, archiv Městského informačního centra

1.2 HUDEBNÍ TRADICE CHODSKA A JEJÍ JEVIŠTNÍ PROJEV

Spontánní udržování tradic na Chodsku zviditelňují folklorní události – festivaly, ale i tradiční zvyklosti, z nichž některé záměrně uvádím – jsou totiž pro školní mládež velmi inspirativní. Jedná se o živé provozování chodské lidové písně ve velké míře dětskými interprety a při své práci se o jejich existenci a významu pro žáky i učitele ZŠ zmiňují.

Snad nejvýznamnější akce, která Domažlice a celé Chodsko zviditelňuje nejen v rámci České republiky, ale i v zahraničí, je **Vavřínecká pouť** a k ní již neodmyslitelně náležející **Chodské slavnosti**. Jedná se o druhou nejstarší a jednu z největších národopisných slavností v Čechách, která má svoji tradici již od roku 1955. Víkendová akce se koná vždy po 10. srpnu, kdy slaví svůj svátek sv. Vavřinec a každoročně ji navštíví na osmdesát tisíc diváků, kteří na pěti hlavních scénách mohou shlédnout více než tři desítky pořadů, na nichž se průběžně představí několik stovek účinkujících z České republiky i ze zahraničí.

Chodsko představovalo v očích české veřejnosti naši velkou minulost, Chodové byli zosobněním statečnosti, národní hrdosti. To se v plné míře projevilo v srpnu roku 1939, kdy se domažlické pouti zúčastnilo na 120 000 lidí z celých Čech. Slavnostní mši sloužil kanovník vyšehradské kapituly Msgre. B. Stašek

V letech 1946-49 se ještě uskutečnily chodské pouti na svatém Vavřínečku, provázené bohatým folklorním programem. Po svém vzniku se akce profilovala jako přehlídka folklorních souborů z české etnografické oblasti. Celé slavnosti probíhaly v politickém duchu rodícího se socialismu, v průběhu dalších desetiletí měnily Chodské slavnosti svoji tvář v kontextu politické a společenské situace v zemi. V 80. letech došlo k rozkvětu Chodských slavností, počátkem 90. let se do oficiálního programu slavností vrátila tradiční svatovavřínecká pouť. V porevolučním období, které přineslo řadu nových podnětů, zájem veřejnosti o folklor značně poklesl. Situace se zlepšila v polovině 90. let. Od roku 1996 se program rozšířil do tří dnů. Přibyly nové pořady (Dostaveníčko s vypravěči, Národní přehlídka dudáků, Přespolní dudácké muziky) i nová pódia

(v zahradě Chodského hradu, v Baldovské ulici a Jarmareční scéna). V posledních letech je kladen stále větší důraz na folkloristické pořady.⁶

Obrázek č. 2: Chodské slavnosti v Domažlicích⁷

V mnoha vesnicích se konají **pouti**, což jsou události, kdy se scházejí věřící na slavnostní mši na významných poutních místech. U těchto příležitostí se pečou chodské koláče, ženy i muži nosí chodské kroje a poutě jsou doprovázeny procesím. Velmi oblíbeným svátkem je **masopust**, který se koná ve většině vesnic na Chodsku. Tyto lidové veselice s průvody masek doprovázené lidovými muzikanty se těší stále větší oblibě. Nejznámější masopust se koná v Postřekově, kde se na jeho organizaci velkou měrou podílí Národopisný soubor Postřekov a trvá celých pět dní. O Božím hodu a po **Velikonocích** ženy oblékají pestrobarevné kroje. O Velikonocích se v řadě vesnic konají od čtvrtka do soboty několikrát denně dětské obchůzky „drkáčů“ nahrazující kostelní zvony, jež podle legendy odlétají do Říma. Zajímavým a poměrně ojedinělým svátkem je **Boží Tělo** – procesí přichází na slavnostní mši do kostela, odtud věřící obřadně obcházejí náves a dochází k vystaveným zdobeným oltářům, tato slavnost se koná 1. neděli po svátku Seslání Ducha svatého (letnice) na počátku června.

Své významné místo v kalendáriu událostí vztahujících se k chodskému folkloru zaujímají festivaly, tedy prezentace scénického folkloru. K oslavě klenečského rodáka

---

⁶KUNEŠ, J. - MATĚJKOVÁ, J. 50 let Chodských slavností. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 2005. s. 3-7

⁷Foto: J. Jankovcová, archiv MKS v Domažlicích

J. Š. Baara se každoročně o druhém červencovém víkendu koná festival **Výhledy** v Klenčí pod Čerchovem a **Chodská hujta** v Mrákově.⁸

---

⁸Domažlice – putování za folklorem. Domažlice: MKS v Domažlicích a Muzeum Chodska v Domažlicích, 2006 – turistický informační prospekt

2 INSPIRAČNÍ ZDROJE A VÝCHODISKA PRO NÁVRH VÝBĚRU LIDOVÝCH PÍSNÍ PRO 1. ST. ZŠ

Tradiční lidová kultura má v obecné rovině mnoho projevů – taneční, hudební, literární, architektonický, výtvarný, ale i třeba gastronomický. Mezi nejvýraznější a pravděpodobně i nejvyhledávanější patří hudební projev, jehož nejsilnější složkou je kromě instrumentálních skladeb interpretace písní. Písňe se dochovaly díky sběratelům, ale Chodsko je specifické i tím, že mnoho písní si lidé prozpěvují doma a tak se předávají doslova z generace na generaci. Tento projev je patrný zejména ve vesnicích, kde působí největší národopisné soubory – Postřekov a Mrákov.

„Tradice lidové zpěvnosti a obecné hudebnosti lidu na území Západočeského kraje byla v minulosti a je dodnes neobyčejně silná. Ve srovnání s ostatními českými kraji patří oblast západních Čech odedávna mezi nejzpěvnější. Velmi názorně a přesvědčivě to dokládají i výsledky dosavadní sběratelské činnosti v této oblasti.“⁹ Je důležité, aby se lidová píseň zvláště v západočeském regionu dostala více do škol, její přínos je i pro dnešní mládež nesporný. „Obliba písní různých žánrů nonartificiální hudby je u dospívající mládeže a adolescentů zcela pochopitelná, zvláště s přihlédnutím k mnohaleté nucené jednostrannosti zpěvního repertoáru ve školách. Na druhé straně však přece nelze - s pouhým alibistickým odvoláváním se na módní hudební trendy – zahodit to nejkrásnější, co chová každý národ na světě v hluboké ústě jako poklad svého kulturního dědictví.“¹⁰

Pro práci s lidovou písní mají velký význam písňové sbírky či ojediněle sebrané a zapsané písňe místními učiteli zejména na konci 19. a začátku 20. století. Sběrem písní se zabývali Jindřich Šimon Baar, Karel Jaromír Erben, Oldřich Švajner, Čeněk Holas, Otakar Zich a další. „Z dějin naší folkloristiky je známo, že zájem sběratelů lidových písní o určitý kraj či místo byl do velmi značné míry ovlivňován – kromě jiného – právě též intenzitou

---

⁹MIŠUREC, Z. Západočeská vlastivěda – národopis. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1990. s. 171

¹⁰SLAVÍKOVÁ, M. Výchovné využití lidové písně v hudební výchově. In Lidová píseň a hudební výchova. Olomouc: Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, 1997, s. 33

zmíněné tradice: čím zpěvnější byl ten který kraj či obec, tím větší byl i zájem sběratelů o ně.¹¹ V průběhu své práce jsem zjistila, že pro činnost vedoucích folklorních souborů a pedagogů ZŠ mají svůj nezastupitelný význam sběratelé dva – Jindřich Jindřich a Ludvík Kuba, jejichž zpěvníky jsou dodnes aktivně využívány.

2.1. JINDŘICH JINDŘICH

Dne 5. března roku 1876 se v Klenčí pod Čerchovem řídicímu učiteli Aloisi Jindřichovi a učitelce Anně Jindřichové narodil syn Jindřich Jindřich, jemuž se již v raném dětství dostalo v domácím prostředí prvních základů hudební teorie i praxe. Jeho otec velmi dobře ovládal smyčcové, dechové i bicí nástroje, byl znamenitým varhaníkem a vynikajícím houslistou. Na malého Jindřicha jeho hudební aktivita samozřejmě působila, sám se jako malý začal učit hrát na klavír i na housle a ve svých pěti letech dokázal zahrát jednoduché melodie.¹²

Vážně se začal Jindřich Jindřich zabývat hudbou během studií na učitelském ústavu v Soběslavi, v té době se již začal společně se svým přítelem Jindřichem Šimonem Baarem zabývat sběrem lidových písní. Po studiích pracoval jako učitel ve Lhenicích u Prachatic a po roce získal místo učitele na škole v Domažlicích, kde již zůstal po celý svůj život.

Od roku 1901 se stal Jindřich Jindřich jednou z hybných sil hudebního života v Domažlicích, pracoval na zápisech chodských písní a studoval i ostatní složky života a práce na Chodsku. Skladatel se postupem času stával nejen uznávanou autoritou v oboru chodského národopisu, ale i vyhledávaným skladatelem písní a sborů.

---

¹¹MIŠUREC, Z. Západočeská vlastivěda – národopis. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1990. s. 173

¹²ŠPELDA, A. Hudební dílo Jindřicha Jindřicha. Plzeň: Krajské nakladatelství v Plzni, 1955. s. 5

Obrázek č. 3: Jindřich Jindřich¹³

Jeho sběratelská činnost vyvrcholila dokončením a vydáním devítidílného Chodského zpěvníku (taktéž někdy uváděném jako Jindřichův chodský zpěvník), kde shrnul přes 1400 nápěvů a 4000 textů z Chodska. Velkým přínosem je také sepsání a vydání etnografického díla Chodsko s chodským slovníkem a mluvnicí, rozvržené do šestadvaceti dílů.

Nedílnou částí Jindřichova životního díla je jeho vlastní hudební tvorba. Její těžiště spočívá ve vynikajících klavírních úpravách chodských lidových písní, v písních umělých, komponovaných na texty básní našich předních básníků.¹⁴

Nebýt jeho usilovné práce, jen stěží by se nám dochovalo svědectví o lidové kultuře Chodska dokumentované v takovém množství a s takovou pečlivostí v Jindřichově Chodském zpěvníku či národopisném díle Chodsko. Veškerá tato Jindřichova činnost, jejíž výsledky využijí i příští generace, však zastiňuje i jinou oblast Jindřichova aktivního

---

¹³Foto: rodinný archiv Kamila Jindřicha

¹⁴ŠPELDA, A. Hudební dílo Jindřicha Jindřicha. Plzeň: Krajské nakladatelství v Plzni, 1955. s. 6-9

hudebního života, a sice jeho umění interpretační.¹⁵ Kromě toho, že působil jako dirigent pěveckého sboru Čerchovan v Domažlicích, podnikal koncertní cesty po celé republice, kde účinkoval jako virtuózní sólový hráč, vynikající zejména svojí proslulou improvizací na témata melodií z publika, či jako doprovod nejen místních sólových interpretů, ale zejména předních českých pěvců, jako například Emy Destinové, Emila a Karla Burianových a dalších.

Jindřich Jindřich získal za svůj život mnoho poct a vyznamenání, zemřel 23. října 1967 v Domažlicích a je pochován v Klenčí pod Čerchovem. Veškerý svůj majetek odkázal státu a je spravován Muzeem Chodska, jehož provozní částí je také Muzeum Jindřicha Jindřicha v Domažlicích.

Zpěvníky Jindřicha Jindřicha sice nebyly sebrány a sepsány k pedagogickým účelům, přesto jsou dnes mezi pedagogy nejvíce využívány. Jistě by mohly být i větším zdrojem čerpání písní, z tohoto důvodu se jim v následujících kapitolách blíže věnuji.

2.1.1 CHODSKÝ ZPĚVNÍK JINDŘICHA JINDŘICHA

Chodský zpěvník Jindřicha Jindřicha má nejen pro chodské folklorní soubory velký význam. Vedle méně rozsáhlé sbírky chodských písní Ludvíka Kuby se jedná o jediný uspořádaný zdroj chodských písní, z nichž se mnohé dochovaly právě díky tomuto zpěvníku. O vřelém vztahu Jindřicha Jindřicha k chodské lidové písni a hlavně jeho přesvědčení o důležitosti písní pro lidi na Chodsku svědčí jeho vlastní slova z I. Dílu Chodského zpěvníku: „Písně provázely chodského člověka po celý život – od kolébky do hrobu: počínaly ukolébavkou, zpěvným říkadlem, koledou o vánocích, zpívalo se při každé práci doma v senci, na dvoře, ve stáji, „na zahrace“, na pastvě, na poli, louce, trávě, při řemesle, na přástkách, voračkách, dračkách, hyjtách, dožinkách, svarbách, o pouti, posvícení, masopustě a – nejvíc ovšem při muzice v hospodách. Písně opěvují: lásku, krásu, mladost, stáří, přírodu, práci při hospodářství, živnosti, různé stavy, doby časové. Jsou písně svatební, vojenské, společenské pijácké, žertovné, satirické aj.

---

¹⁵JINDŘICH, K. Koncertní činnost Jindřicha Jindřicha, diplomová práce, 1955. s. 10

Převládá lyrika, jen malý počet písní je epických (balady, romance). Zpívalo se vždy a všude. Zpěv byl lidu potřebou: Zpěvem lid toužil, tesknil i se veselil. Písně – nápěvy i texty – obsahují nejrozmanitější nálady: od duchovní, vážné, filosofické, teskné, často velmi jemné a poetické až k tanečním, bujným, drsným, obhroublým a rozpustile veselým. Písní vážných, smutných, pomalých je však na Chodsku méně – nehodí se dobře k tanci. V chodských písních většinou převládá život, veselost, radost.¹⁶ „Jindřichova jedinečná sbírka chodských lidových písní vznikala v době, kdy v západních Čechách přetrvávala živá tradice lidové zpěvnosti a hudebnosti spjaté s dudáckou muzikou prakticky už jen na Chodsku.“¹⁷

Jednotlivé díly zpěvníku mají své vlastní vnitřní uspořádání. Někde jsou písně seřazeny abecedně za sebou, bez nějakého vnitřního řádu, jinde lze písně najít podle tematického uspořádání. Následující část této kapitoly charakterizuje jednotlivé díly Jindřichova Chodského zpěvníku.

I. díl: 70 písní, abecední uspořádání

II. díl: 115 písní, abecední uspořádání

III. díl: 115 písní, abecední uspořádání, tento díl dále obsahuje Abecední obsah pokračování a doplňků textů písní III. dílu zpěvníku, kterých je celkem 95

IV. díl: 100 písní, abecední uspořádání, tento díl dále obsahuje Abecední obsah pokračování a doplňků textů písní IV. dílu zpěvníku, kterých je celkem 27

V. díl: 120 písní, abecední uspořádání, tento díl dále obsahuje Abecední obsah pokračování a doplňků textů písní V. dílu zpěvníku, kterých je celkem 42

VI. díl: 130 písní, abecední uspořádání, tento díl dále obsahuje Abecední obsah pokračování a doplňků textů písní VI. dílu zpěvníku, kterých je celkem 65

VII. díl:

A. Písně, ukolébavka a popěvky: 164 písní

Dodatek k VII. A.: 2 písně

B. Říkadla a hry: 25 písní

---

¹⁶JINDŘICH, J. Jindřichův chodský zpěvník. Kdyně: Okresní osvětový sbor, 1926. s. 1

¹⁷MIŠUREC, Z. Západočeská vlastivěda – národopis. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1990. s. 175

C. Koledy a hry (vánoční, velikonoční aj.): 53 písní
Pokračování a doplňky textů k některým písním VII. A dílu
Pokračování a doplňky textů k některým VII. B a C dílu
Chodská Svarba – textová část, popis zvyklostí

VIII. díl:

A. Chodské písně a popěvky: 291 písní
B. 6 + 10 písní
C. Chodské lidové písně a popěvky ze Srbic a okolí
Dodatky

2.1.2 JINDŘICHŮV CHODSKÝ ZPĚVNÍČEK PRO ŠKOLNÍ MLÁDEŽ (JAROMÍR FIALA)

Tento zpěvníček byl sestaven Jaromírem Fialou v roce 1929. Jednalo se o první snahu vybrat, shrnout a vydat z písní Chodského zpěvníku písně, které by byly vhodné pro interpretaci dětmi. V úvodu na straně 11 sám autor publikace uvádí, že písně vybíral pouze z I. dílu Jindřichova zpěvníku a ponechal stejný jednoduchý hlas, případně dvojhlasé či tříhlasé úpravy tak, jak je uvádí Jindřich Jindřich ve svém originále. Publikace obsahuje 35 abecedně seřazených písní, z nichž se některé objevují také v Chodském zpěvníku pro mládež sestaveném Jaromírem Jindřichem (např. *Kováři, kováři, Ha, ty svatyj Vavřenečku, Hdyž sem šel vod Domažlic, Já se dycky vohlídám*), o němž pojednává následující kapitola.

2.1.3 CHODSKÝ ZPĚVNÍK PRO MLÁDEŽ (JAROMÍR JINDŘICH)

V roce 1971 vydalo nakladatelství Supraphon Chodský zpěvník pro mládež, který sestavil Jindřichův synovec Jaromír Jindřich. Ten byl v té době ředitelem Lidové školy umění Domažlice a klavírním pedagogem a doprovazečem. Velkou část svého života věnoval právě odkazu díla Jindřicha Jindřicha a významně se podílel na jeho zpracování v hudebním archivu Muzea Jindřicha Jindřicha. Zpracoval kompletní kartotéku jak notového materiálu, tak i Jindřichových sbírek.

Díky své pedagogické praxi přistoupil k sestavení Chodského zpěvníku pro mládež nikoliv náhodou, nýbrž za účelem vzniku materiálu, který by mohli využívat pedagogové

na školách, jak sám ve své předmluvě uvádí: „Výběr chodských lidových písní pro mládež z I. až VII. dílu Jindřichova chodského zpěvníku (dále jen JChZ) vznikl z potřeby notového materiálu jednak pro školní mládež, jednak pro mládežnické soubory a ostatní zájemce. Výběrem 120 písní z celého Jindřichova díla se po 40 letech obnovuje původní myšlenka prof. Dr. Jaromíra Fialy, který v r. 1929 dal první podnět a sestavil „Jindřichův chodský zpěvníček pro školní mládež.“¹⁸

Snahou Jaromíra Jindřicha bylo vytvoření návodu pro pedagogy, kteří by si písně mohli vybírat podle jejich náročnosti. Ze současného pohledu se domnívám a potvrzují to i mnozí pedagogové, s nimiž jsem toto konzultovala, že dnešní mládež by měla s mnohými písněmi interpretační problém, ať již z důvodu ne příliš jednoduchých melodií, tak třeba kvůli komplikovanému rytmu. Součástí zpěvníku je Tabulka metodického přehledu písní pro 1. až 9. ročník (s. 150), kde jsou uvedeny některé charakteristiky a popis obtížnosti jednotlivých písní. Snažila jsem se poukázat na některé písně a zaměřila se na porovnání písní pro 1. stupeň, tedy 1. - 5. ročník. V roce vzniku tohoto zpěvníku bylo základní školství rozdělené do devíti ročníků, stejně jako dnes. Písně jsou dle náročnosti rozdělené a doporučované ke studiu na základě těchto hledisek a problematik:

- 1. ročník:** začátek písně od 1. stupně, stupnicový – diatonický postup, začátek písně od 5. stupně, terciové kroky
- 2. ročník:** opakované tóny, rozložený kvintakord, vzestupné a sestupné řady tónů
- 3. ročník:** volný nástup 5. stupně, volný nástup 3. stupně
- 4. ročník:** terciové postupy
- 5. ročník:** volný nástup 8. stupně¹⁹

---

¹⁸JINDŘICH, Jar. Chodský zpěvník pro mládež. Praha: Supraphon, 1971. s. 5

¹⁹ Tamtéž, s. 150

Na stranách 151 – 153 je pak uveden podrobný seznam písní podle obtížnosti – školních ročníků. Z těchto doporučených písní jsem vybrala několik pro každý ročník, které bych doporučila zařadit do užšího výběru a závěrečného shrnutí své práce. Na základě melodiky a zajímavosti textů písní jsem vybrala některé, jež by se daly zařadit vhodně do výuky. V závorce za názvem je uveden díl Chodského zpěvníku, v němž se tyto písně vybrané Jaromírem Jindřichem z Chodského zpěvníku pro mládež vyskytují. V tuto chvíli pro mě bylo zajímavé porovnat vybrané písně od Jaromíra Jindřicha a mnou vybrané písně ze všech dílů Chodských zpěvníků uvedených v kapitole 2.1.4, kdy v několika případech došlo ke shodě, což pro mě byl pozitivní signál, že daná píseň by mohla být ve finálním výběru doporučených písní pro současnou výuku.

1. ročník:

č. 1, s. 17: *Hdo tu knížku hukrádne* (VII B6) - říkadlo

č. 7, s. 22: *Kačenko zlatá* (VII B10) – popěvek

2. ročník:

č. 8, s. 23: *Žába leze na bezu* (VII B25) – rozpočítadlo před hrou

č. 11, s. 26: *Za dveřma stojim* (VII C49) – koleda

č. 17, s. 30: *Votlúkyj se, píštěličko* (VII B24) – jarní popěvek

3. ročník:

č. 18, s. 31: *Kováři, kováři (Zadudyj dudáku)* (I 37)

č. 19, s. 32: *V tántom svatým domku* (VII C48) – koleda

č. 21, s. 33: *Na rozlúčení, mý potěšení* (I 42)

4. ročník:

č. 25, s. 37: *Hdyby se sedláci nerodili* (II 21)

č. 28, s. 40: *Sklepyj mji, kováři* (III 91)

č. 35, s. 48: *Zahraj mně, dudáčku, na dudy* (I 62)

č. 40, s. 53: *Ha, ty svatyj Vavřenečku* (I 7)

č. 47, s. 61: *Já se dycky vohlídám* (I 29)

5. ročník:

č. 51, s. 66: *Hdyž sem šel vod Domažlic* (I 17)

č. 53, s. 68: *Hopsasa, hyjsasa* (IV 29)

č. 62, s. 79: *Hdyby ty si bula* (II 22)

K vybraným písním se vrátím v kapitole č. 6, v níž uvedu finální výběr chodských

písní, které bych doporučila k využití na 1. stupních základních škol v rámci výuky hudební výchovy.

2.1.4 VLASTNÍ NÁVRH VÝBĚRU PÍSNÍ Z CHODSKÉHO ZPĚVNÍKU JINDŘICHA JINDŘICHA VHODNÝCH PRO 1. ST. ZŠ

Kromě vymezených říkadel, her a popěvků v dílech VII. a VIII. tohoto zpěvníku nejsou písně blíže členěné do nějakých souvislých celků a kapitol. Dětské písně zde nemají své vyhrazené místo. V tomto svém návrhu tedy neuvádím písně výlučně určené pro dětského zpěváka či dětské publikum, ale písně, které mohou být pro žáky základních škol nějakým způsobem vhodné a splňují následující kritéria:

1. přístupnost obsahu písně mentalitě a životním zkušenostem žáka
2. téma písně je dětem srozumitelné a není příliš zastaralé
3. schopnost porovnat textové dialektické odlišnosti
4. hlasová a pěvecká adekvátnost
5. jednoduchý a srozumitelný rytmus.

I. díl:

- č. 17, s. 33: *Hdyž sem šel vod Domažlic*
- č. 22, s. 38: *Hu našich stájů*
- č. 25, s. 41: *Já dycky hop, hop, hop*
- č. 29, s. 44: *Já se dycky vohlídám*
- č. 37, s. 50: *Kováři, kováři*
- č. 42, s. 54: *Na rozloučení, mý potěšení*
- č. 47, s. 57: *Na tý louce zelený*
- č. 68, s. 75: *Žádnýj neví, co sou Domažlice*

II. díl:

- č. 29, s. 29: *Hdyž sem šel z Tranova z požehnání*
- č. 38, s. 41: *Huž vám kvjinde dávám*
- č. 49, s. 50: *Já sem malyj mysliveček*
- č. 68, s. 69: *Na kráce, na dlúze*

III. díl:

- č. 2, s. 6: *Alou, páni muzikantí*
č. 48, s. 65: *Já sem malá, maličičká*
č. 91, s. 116: *Sklepyj mji kováři*

IV. díl:

- č. 72, s. 83: *Pásla konička*
č. 87, s. 96: *Švec vjisí hu lísy*
č. 97, s. 106: *Za našim sadem*

V. díl:

- č. 9, s. 14: *My sedláci nic nedbáme*
č. 44, s. 50: *Já mam koně šimle*
č. 67, s. 73: *Na vršku stála*

VI. díl:

- č. 11, s. 16: *Co sedláci, co děláte?*
č. 84, s. 94: *Prší, prší, jen se líje*

VII. díl:

A.

- č. 13, s. 16: *Hájij, hájij, hajčičí* (ukolébavka)
č. 15, s. 18: *Hájij, nynyj* (ukolébavka)
č. 17, s. 19: *Hasičí jedú* (popěvek – napodobení trubky)
č. 26, s. 27: *Hoúpy, hoúpy* (popěvek dítěti)
č. 50, s. 46: *Náše Káče tůze skáče*

B.

- č. 2, s. 147: *Dite, vojáci, dite spát* (říkádlo do kroku)
č. 6., s. 149: *Hdo tu knížku hukrádne*
č. 7., s. 149: *Hdyž sem já bul malyj chlapec*
č. 14., s. 154: *Posměšky jmen a stavů*
č. 16, s. 160: *Sil Petr proso* (hra „Křepelka“)

C.

- č. 3, s. 175: *Dyj Bůh šťastí* (koleda)
č. 4, s. 176: *Fanfr, fanfr, fanfrnoch*

- č. 19, s. 188: *Koledníci, vo půlnoci* (koleda)
- č. 23, s. 192: *My sme malý dětičky* (říkadlo – koleda)
- č. 25, s. 197: *Na Bílý Hoře* (koleda)
- č. 27, s. 198: *Novjiny iste* (koleda)
- č. 48, s. 214: *V tántom svatým domku*

VIII. díl:

A.

- č. 4, s. 9: *Bílá košilička*
- č. 121, s. 97: *Kupte kudly* (popěvek)
- č. 167, s. 130: *Pocem, Káčo, pocem*
- č. 190, s. 148: *Sedláci, jonáci*
- č. 194, s. 152: *Spádla mji šablička*

B.

- č. 4, s. 231: *Hou hou, jedna za druhou* (říkadlo vo lúpežnících)
- č. 8, s. 238: *Zelená se louka* (koleda)

Vedle výše uvedených kritérií jsem při výběru brala ohled také na to, jak jsou písně známé mezi členy a vedoucími folklorních souborů, jichž jsem se dotazovala. Konzultovala jsem vše také s pedagogy ZUŠ J. Jindřicha Domažlice (Kamil Jindřich, Josef Kuneš, Martina Pincová, Jitka Svobodová) a snažila jsem se zohlednit jednoduchost melodie a rytmu. Jedná se o prvotní výběr z jednoho pramene, v rámci kapitol č. 3 – 5 uvádím další aspekty finálního výběru uvedeného v kapitole č. 6.

2.2 LUDVÍK KUBA

Dalším zmíněným sběratelem, jehož dílo je chodskými soubory dosud využíváno, je Ludvík Kuba, který se na Chodsko vypravil před více než 120 lety. Ten se narodil v roce 1863 v Poděbradech a také pro jeho životní dráhu bylo charakteristické, že svůj zájem o hudbu a učitelskou profesi doplnil ještě studiem a sběrem lidové písně.

Pod vlivem myšlenky slovanské vzájemnosti se rozhodl sbírat písně všech slovanských národů. Výsledkem jeho sběratelské práce je vydání patnáctidílného cyklu sbírek *Slovanstvo ve svých zpěvech*. První díly obsahují písně ze sbírek, které již byly publikované (Čechy, Morava, Slovensko, Polsko), další díly byly pak výsledky jeho vlastní sběratelské činnosti (Horní a Dolní Lužice, Slovensko, Halič, Rusko, Ukrajina, Slovinsko,

Chorvatsko, Krajina, Černá Hora, Dalmácie, Bosna a Hercegovina, Srbsko, Makedonie, Bulharsko aj).

Obrázek č. 4: Ludvík Kuba²⁰

Materiál na Chodsku sbíral v roce 1893, poté působil ve Francii, Lužici a Rakousku. V roce 1911 se Kuba vrací trvale do Prahy. Zbytek svého života strávil v Poděbradech, kde v roce 1956 zemřel.

Ludvík Kuba se za svůj dlouhý a plodný život zasloužil o 4000 zápisů lidových písní slovanských národů, byl autorem desítek národopisných a cestopisných črt a folkloristických pojednání. V roce 1987 byl v Poděbradech zřízen Kabinet pro studium života a díla Ludvíka Kuby, jeho kompletní dílo však dosud nebylo kompletně prozkoumáno a zpracováno. Přesto na tuto osobnost nezapomněli někteří upravovatelé a interpreti z Chodska. Jeho tvorbou se zabývá a čerpá z ní Národopisný soubor Postřekov či mužský pěvecký sbor Haltravan z Klenčí pod Čerchovem.²¹

„V období před sběratelským dílem Jindřicha Jindřicha představuje Kubův sběr na Chodsku jeden z největších sběratelských činů na území Západočeského kraje, a pokud

---

²⁰Foto: https://cs.wikipedia.org/wiki/Ludv%C3%ADk_Kuba (cit. 2017 – 3 – 6)

²¹KUBA, L. Lidové písně z Chodska. Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR, 1995. s. 6-12

jde o jeho notaci chodské lidové instrumentální hudby, pak čin zakladatelského významu v české hudební folkloristice vůbec.“²²

2.2.1 PÍSNĚ Z KUBOVY SBÍRKY VHODNÉ PRO DĚTI

Ludvík Kuba nevyčlenil dětské lidové písně zvlášť v nějaké samostatné kapitole, při podrobnějším pročtení a prostudování lze písně vhodné k reprodukci dětskými zpěváky najít. Pro doporučený výběr chodských písní jsem z této sbírky vybrala a do návrhu školního repertoáru doporučila následující písně, které jsem také konzultovala s hudebními pedagogy z domažlických škol a vycházela z kritérií uvedených v kapitole 2.1.4.

Ludvík Kuba: Lidové písně z Chodska – výběr písní vhodných pro děti:

A já nic nedělám, přece se dobře mám – Nový Postřekov (Díly), s. 27

Ach, mámo, mamičko, povězte vy mně – Újezd, s. 37

Alou, pani muzikanti, hleďte na mě pozor dát – Zahořany, s. 47

Až pojedu vorat, budu na tě volat – Luženice, s. 63

Běžela liška k háji – Klenčí, s. 64 (říkadlo)

Bylo lásky, bylo mnoho – Luženice, s. 70

Co, sedláci, co děláte – Chodov, s. 73

Dy sem já do Klenče chodival – Klenčí, s. 94

Dyž sem šel okolo fary – Postřekov, s. 119

Pásla konička podle oseníčka – Luženice, s. 278

Pod' s námi, Hančičko, trhat kytičky – bez udání lokality, s. 296

Pojed', chlapče, pojed' domů – St. Klíčov, s. 297

2.3 UPRAVOVATELÉ CHODSKÝCH LIDOVÝCH PÍSNÍ

Nejen sběratelé, ale i upravovatelé lidových písní mají pro region a chodskou lidovou píseň velký význam. Díky nim je možno hrát dudácké hudby a folklorní soubory na Chodsku a tím se s nimi může seznamovat publikum. Upravovatelů bylo a je na Chodsku několik, v této kapitole uvádím tři z nich, jejichž úpravy byly a stále jsou nejčastěji využívány a interpretovány folklorními hudebními tělesy. Kromě nich ještě

---

²²MIŠUREC, Z. Západočeská vlastivěda – národopis. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1990. s. 172

upravují chodské lidové písně příležitostně také sami hudebníci – členové dudáckých muzika a učitelé na základních uměleckých školách.

Zdeněk Bláha²³ patří mezi nejvýraznější osobnosti folklorního života v Plzeňském kraji. Celý svůj život zasvětil lidové písni – jako autor a moderátor legendárních rozhlasových pořadů (Hrají a zpívají Plzeňáci a Špalíček lidových písní), redaktor, muzikant, sběratel a skladatel. Narodil se 27. prosince 1929 v hudební rodině a to předurčilo jeho další umělecké směřování.

Už od raných padesátých let ve sbírce Zdeňka Bláhy přibývaly zápisy lidových písní a taneční popisy, které vycházejí z vlastní paměti i z terénní práce. Celkem Bláhova rukopisná sbírka čítá na 500 zápisů písní a tanečních nápěvů z Plzeňska, Kralovicka, Plaska, Žinkovska, Klatovska, Přešticka a Chodska. Bohatá je i jeho interpretační činnost – jako sólista, hudebník v souboru Úsměv v Horní Bříze či dudák v Konrádyho dudácké muzice. Jeho bohatá diskografie čítá na desítky gramofonových desek a kompaktních disků či scénářů hudebních filmů.

Vladimír Baier²⁴ byl bezesporu nejvýznamnější osobností chodského folkloru druhé poloviny 20. století - muzikant, hudební skladatel a upravovatel, spisovatel, badatel, regionální historik, pedagog, v neposlední řadě také vášnivý skaut a výrobce hudebních nástrojů. Narodil se 18. března roku 1932 v Domažlicích a své výjimečné hudební nadání zdědil pravděpodobně po dědečkovi.

Po svém návratu z vojny v roce 1956 pak začal hrát s Konrádyho dudáckou muzikou, pro kterou se stal dvorním hudebním skladatelem a upravovatelem. Přesto, že se na dudy začal učit hrát až v pozdějším věku, dosáhl ve hře až obdivuhodné bravurnosti, do povědomí diváků a posluchačů se zapsal spíše coby hráč na klarinet.

V úpravách chodských lidových písní si vytvořil jakýsi nový styl hraní dudácké hudby 2. poloviny 20. století. Dnes jsou „Baierovým rukopisem“ ovlivněny snad všechny

---

²³ Viz PŘÍLOHA 17: OBRÁZKY – ODKAZY Z TEXTOVÉ ČÁSTI – Obr. č. 5

²⁴ Viz PŘÍLOHA 17: OBRÁZKY – ODKAZY Z TEXTOVÉ ČÁSTI – Obr. č. 6

dudácké kapely na Chodsku. Jeho osobnost má pro Chodsko neocenitelný význam, i když zatím bohužel zůstává nedoceněna. Vladimír Baier zemřel v roce 2010.

Josef Kuneš²⁵ je v dnešní době nejmladším upravovatelem a aranžérem chodských lidových písní. Jeho úpravy hraje zejména Domažlická dudácká muzika, jejíž je uměleckým vedoucím, ale písně si od něj nechají upravovat i jiné chodské soubory. Jako pedagog a vedoucí dětského folklorního souboru při ZUŠ Domažlice se jako skladatel a upravovatel věnuje samozřejmě i dětskému repertoáru.

Narodil se 15. 4. 1979 v Domažlicích. Nepochází sice z muzikantské rodiny, ale odmalička si doma s rodiči prozpěvoval a pravidelně společně navštěvovali Chodské slavnosti, kde mu už tenkrát učarovaly dudy. Od dětství se zajímal o lidovou hudbu svého rodného kraje a jeho úpravy interpretují dospělé i dětské folklorní soubory, je velmi vyhledávaným upravovatelem.²⁶

2.4 DĚTSKÝ REPERTOÁR NA CHODSKU A JEHO CHARAKTERISTIKA

S ohledem na věk dětí a charakter dochovaného hudebního a textového materiálu můžeme dětský repertoár rozdělit do dvou skupin. K té první se vztahují hry a říkadla, které jsou v Chodském zpěvníku Jindřicha Jindřicha zvlášť označené a jsou uvedeny v dílech VII. a VIII. ve zvláštních a určených kapitolách. Tou druhou skupinou jsou písně, které budou tvořit stěžejní část mé práce. Dělení repertoáru a charakteristiku písně uvedené v následujících kapitolách jsem se snažila zohlednit ve svém závěrečném návrhu repertoáru pro 1. st. ZŠ.

---

²⁵ Viz PŘÍLOHA 17: OBRÁZKY – ODKAZY Z TEXTOVÉ ČÁSTI – Obr. č. 7

²⁶ Osobní rozhovor s Josefem Kunešem, archiv J. Kuneše

2.4.1 HRY A ŘÍKADLA

Říkadla jsou určena pro ty nejmenší děti. Většinou se jedná o krátké útvary, od dvoutaktových motivů po vícetaktové. Jejich melodie bývá velmi jednoduchá a pohybuje se na malém počtu tónů, jako například vánoční říkadlo *My sme malý dětičky*, které se zpívá na třech tónech („My sme malý dětičky, zpíváme vám písničky, dyjte nám koledy, plný naše košíčky“).²⁷ Z toho lze usoudit, že jejich důležitější složkou byl ve své době text a ten byl vlastně původním záměrem, který měl určitou specifickou roli – např. nějaké ponaučení, co se týká chování dětí, nebo měl pomoci vyřešit nějakou situaci, čemuž mělo pomoci třeba rozpočítávání. Příkladem může být hra *Křepelka*, kdy se děti točí v kole a při slovech „poj“ a „vlastní jméno“ přiberou nového člena ke hře (text: „Síl Petr proso ha pšeničku, vyvolíli sme si křepeličku. Křepeličku máme, křepela nemáme, málo nás, málo nás, poj Hančičko (Hondzíčku, aj.) mezi nás!“).²⁸ Za účelem rozpočítání dětí nebo jejich rozdělení do skupin může být využito *Rozpočítadlo před hrou*. Jedná se o taktový motiv, který se stále opakuje s textovou obměnou: „Jeren, dvě, tři, my sme bratří, keryj je to mezi námji, co tám zalíz do tý jámy? Nabral si do kabzy slámy, ten, nebo ten, vyhojte ho pryč z kola ven.“²⁹

Hry byly a jsou součástí života dětí, jako doplnění výuky by bylo možné použít je nejen v mateřských školách, ale také v těch nižších ročnících na prvním stupni základních škol. Hry jsou částečně zaznamenány v díle Jindřicha Jindřicha, spíše jsou ale v chodských souborech předávány z generace na generaci. Mnohé hry a říkadla si vedoucí pamatují ze svého dětství a ve stejné podobě je využívají ve své praxi.

Hry a říkadla bývají součástí repertoáru dětských folklorních souborů. V jevištní formě slouží jako ukázka, jak byly děti dříve hravé a to může být poučné a možná i návodné pro současné pedagogy – bez médií, techniky či drahých hraček se lze zabavit. Ve svých programových pásmech tvoří hry a říkadla u malých dětí ve věku do asi sedmi let

---

²⁷JINDŘICH, J. Chodský zpěvník VII. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1954. s. 23

²⁸Tamtéž, s. 160

²⁹Tamtéž, s. 150

podstatnou část repertoáru, vždy jsou ale doplněné a prokládané jednoduchými písněmi. Jejich využití v praxi při výuce na ZŠ bude ale ve velké míře záležet na kreativitě a chuti vyučujícího, spíše jako doplňková činnost pro pobavení a určitou relaxaci dětí, stěžejní místo v doporučeném repertoáru by měla zaujímat píseň.

Zajímavá může být také textová složka říkadel a různých drobných a melodicky a rytmicky nenáročných drobných útvarů – popěvků, jako například u titulu *Posměšky jmen a stavů*, kdy je poukázáno na různá řemesla, stavy, jména a profese, jež měly různé neřesti a na ně se mnohdy vtipně v tomto popěvku upozorňuje, např.: „Emane, skovj dudy, máma de! Proč by já je skovával, hdyž sem na ně nedudál“, „Sedláci, chlupáci, vítr se vám votáčí“ nebo „Chalupníci, malí pání ve vesnici, chalupnický drábí, mají dlouhý drápy“ aj.³⁰

2.4.2 PÍSNĚ

„Píseň je miniaturním hudebním dílem, které zachycuje realisticky myšlení, cítění i životní postoje lidí všech dob. Je sebevyjádřením národa a jeho znějícími dějinami. Obsahuje hudební prvky a intonace, jejichž osvojení je klíčem k pochopení národní hudby. Její obsah a hudební výstavba jsou jednoduché, působivé i v jednohlase a snadno pochopitelné i lidem bez hudebního vzdělání. Lidová píseň je tonální, a proto přiměřená i nejmladším dětem.“³¹

Tónorod:

Typické pro chodské písně je jejich tónorod – vzhledem ke stavbě, charakteru a rozsahu chodských resp. českých dud je zásadní většina písní durových. V odkazu J. Jindřicha se dochovalo pouze 26 mollových písní z celkem 1400 různých nápěvů. To je dáno tím, že dudy mají pouze osm tónů a nelze na ně hrát chromaticky. Přesto je možné

---

³⁰ JINDŘICH, J. Chodský zpěvník VII. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1954. s. 154

³¹ SEDLÁK, F. Didaktika hudební výchovy I. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n.p., 1988. s. 205

při vynechání některých tónů hrát na ně mollové písně na druhém stupni durové tóniny, v níž jsou naladěné. Jejich ladění je dáno výrobcem – chodské dudy jsou laděny v Es dur (mollové písně tedy lze hrát v f moll), někdy G dur, je možné se setkat také s laděním v C dur, to ale není charakteristické pro oblast Chodska. „Lze předpokládat, že diatonická řada durové stupnice, podle které jsou laděny přední píšťaly chodských dud se ustálila pravděpodobně koncem 18. století a že je posledním vývojovým článkem tohoto nástroje v kraji pod Čerchovem. Písně ve starších tóninách obsažené v Jindřichově Chodském zpěvníku však naznačují, že tónina Es dur nemusela být vždy nepsaným zákonem mezi výrobci dud. Je totiž všeobecně známo, že v Čechách se vyvíjel lidový zpěv v souvislosti s dudáckým doprovodem již od středověku.“³²

Melodika:

Melodika chodských písní bývá většinou charakteristická sekundovými a terciovými postupy, méně pak většími skoky (kvinta, sexta), které ale také nejsou neobvyklé. Pro dětského zpěváka je lepší volit písně s menšími intervalovými skoky a menším rozsahem (např. do kvinty či sexty). V tomto ohledu záleží na věku a přiměřeným hlasovým dispozicím žáků.

Pro chodskou melodiku je také charakteristické zdobení melodie, což má svůj původ v dudácké hře, kdy dudáci základní melodii často zdobí. Nápěv pak bývá často obohacen o takzvané prolamování, kdy je slabika původně interpretovaná na jednom tónu zazpívána na dvou tónech. „V západních Čechách, zejména na Chodsku, se v důsledku vlivu dudácké hry praktikoval i v jižních Čechách rozšířený způsob zpěvu zvaný zde lámání či prolamování, při němž zpěvák legatem váže obvykle dva tóny na jednu slabiku textu, případně přizdobuje některé tóny melodie přírazy a podobně.“³³

Zajímavostí je i chodské jukání, což je inspirováno bavorským jódlováním, což dříve Chodové slyšeli při svých cestách za prací do sousedního Bavorska. Zdobení melodie

---

³² BLÁHA, Z. Tance z Postřekova na Chodsku. Domažlice: Muzeum Chodska a RkOÚ Domažlice, 1995. s. 63

³³ MIŠUREC, Z. Západočeská vlastivěda – národopis. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1990. s. 181

je ale náročné a charakteristické spíše pro sólovou interpretaci, proto není důležité se jím s dětmi na prvním stupni základních škol zabývat. Obdobně tak je to s vícehlasem – mnohdy jsou písně při zápisech upraveny do pro Chodsko typického dvojhlasu (nebo i trojhlasu), pro účel využití na prvním stupni se omezím pouze na jednohlasý zápis a interpretaci.

Takt a rytmus:

Nejčastěji se písně v chodských zpěvnících vyskytují ve dvou nebo tříčtvrtovém taktu, v mnohých záznamech je uveden takt tříosminový. Zajímavostí je střídání sudého a lichého taktu, takovým písním či instrumentálním skladbám se na Chodsku říká „mateník“ neboli „zelený kúsek“ (viz vybraná píseň *Hopsasa, hyjsasa* v kapitole č. 6). Existují také písně, které jsou složeny ze dvou rytmicky rozdílných částí – např. *Nad Dílama v černým lese* nebo *To buly časové*, kde první část sloky je ve třídobém taktu, druhá část je v taktu dvoudobém. Rytmus písně a její rytmická interpretace a frázování bývají často dány individuálním přístupem jednotlivých interpretů. To je právě pro lidovou píseň a její interpretaci v jejím přirozeném prostředí charakteristické.

Texty:

„Lidová píseň bezesporu neztratila nic na svých hodnotách. Jako užitý žánr je těsně spjata s určitou dobou, o níž vypovídá realisticky a velmi pravdivě. Prostřednictvím lidových písní se dozvídáme o životě lidí před několika staletími, lépe a barvitěji než z učebnic dějepisu si dokážeme představit různé pracovní postupy, průběh obřadů, životní styl našich předků, z písní vycítíme i jejich úvahy, myšlenky, přání a tužby, radosti a smutky. Krása a působivost lidových písní spočívá především v jejich bezprostřednosti, prostotě a výstižnosti.“³⁴ Texty chodských písní vyprávějí o životě chodského lidu, zvyklostech a odrážejí dobu, v níž vznikaly. Pravdou ale je, že mnohé texty jsou platné dodnes a lze je v přeneseném smyslu využít k principům dnešní doby. Ve velké většině případů se nelehké životní situace popsané v textech v závěrečné sloce obrátí v naději, že

---

³⁴SLAVÍKOVÁ, M. Výchovné využití lidové písně v hudební výchově. In Lidová píseň a hudební výchova. Olomouc: Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, 1997, s. 35

bude lépe a není třeba lámat si hlavu či plakat nad tím, co se nemilého stalo. Chodské písně vypráví ale nejvíce o radostech života – o lásce, milování, chodských vesnicích, hospodářství, velké místo zaujímají písničky o pivu a lidové kuchyni, existují ale také písně vojanské a o vrchnosti, o níž se hanlivě vyjadřují. I tyto texty však lze mnohdy aplikovat i pro současné poměry, a to napříč naší historií v minulých dvou staletích, např. „Žádný nám nemůže za naše peníze rozkazovat, kdo by nám rozkázal, temu bych hukázal cestu ze vrát“.³⁵

Při výběru písní v kapitole č. 6 jsem se snažila zohlednit všechny tyto aspekty – tedy srozumitelnou melodiku, charakteristický rytmus a také zajímavé texty. Právě text může být důležitou motivační složkou a chodskou píseň je třeba při výuce náležitě uvést – poukázání na jazykové odlišnosti mezi českým jazykem, jaký děti znají a chodským nářečím, na tematiku textů a vysvětlení historického či sociálního kontextu apod. K názvu písně, k jejímu obsahu, námětu, situaci a s historicko-společenskou funkcí, kterou plnila a plní, by měl být veden hovor mezi učitelem a žákem. „Při tomto obsahovém a tematickém objasňování může učitel použít mezipředmětových vztahů a navázat na poznatky z prvouky, vlastivědy, učení o přírodě, z českého jazyka, případně dokreslí obsah vhodnou ilustrací.“³⁶

Po textové stránce je zejména charakteristické užívání nářečí – bulačiny. Jindřich Jindřich se snažil písně zapisovat tak, jak je reálně slyšel, prvky nářečí jsou takto zachovány, přesto zde dochází k rozdílům podle toho, jak který zpěvák písně vyslovoval. Nářečí nebylo na Chodsku všude stejné a měnilo se také postupem doby. Jako praktický případ uvádím některé charakteristické znaky chodského nářečí:

byl – bul: změna samohlásky „y“ na „u“ (odtud název nářečí „bulačina“)

hubička – hubjička: změkčení samohlásky „i“ pomocí přidání písmene „j“

koupit – kúpit/kúpjít: nahrazení dvojhásky „ou“ samohláskou „ú“ (psáno s čárkou)

---

³⁵Osobní rozhovor s Kamilem Jindřichem

³⁶SEDLÁK, F. Didaktika hudební výchovy I. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n.p., 1988. s. 208

kdo – hdo / kdyby – hdyby / kdypak – hdypak: nahrazení souhlásky „k“ souhláskou „h“

Andulka – Handulka / aby – hany / a – ha: vložení souhlásky „h“ před začínající samohlásku „a“

aj.

3 ANALÝZA UČEBNIC HV A ZPĚVNÍKŮ PRO 1. ST. ZŠ Z HLEDISKA ZASTOUPENÍ CHODSKÝCH LIDOVÝCH PÍSNÍ

Učitelé na prvních stupních základních škol pracují nejčastěji s učebnicemi hudební výchovy, občas písně doplní ze zpěvníku Já, písnička. Tyto informace jsem zjistila od svých kolegů na ZŠ Komenského 17 Domažlice, kde vyučuji, dále pak také při rozhovorech, o nichž se blíže zmiňuji v kapitole č. 5. Jak z nich vyplynulo, chodské lidové písně by mohly být využity častěji, bohužel k tomu není vytvořen žádný optimální materiál. Jen někteří z dotazovaných přistupují k vlastnímu vyhledávání ve zpěvnících. Pro mé poznání současného stavu jsem nejprve pročetla učebnice a snažila se vyhledat a vybrat všechny písně, o nichž by se dalo konstatovat, že pochází z Chodska.

3.1 ZASTOUPENÍ CHODSKÝCH LIDOVÝCH PÍSNÍ V SOUČASNÝCH UČEBNICÍCH HUDEBNÍ VÝCHOVY NA 1. ST. ZŠ

Po zmapování písňového repertoáru v používané učebnici Hudební výchova pro 1. - 5. ročník ZŠ autorky Marie Liškové jsem zjistila, že mezi uvedenými písněmi je velmi málo lidových písní vůbec. Velmi často se vyskytují písně umělé, avšak domnívám se, že zastoupení lidových písní by mohlo být hojnější. „Zatímco ještě nedávno školní repertoár zahrnoval především písně lidové a tzv. umělé písně pro děti, dnešní škola na českou a moravskou lidovou píseň – až na řídké výjimky spíše na 1. stupni základní školy – téměř zcela zapomíná.“³⁷ Tyto písně podle mého názoru mají stále co nabídnout, jak po stránce melodické, tak textové. U většiny písní není uvedeno, že jsou přímo z Chodska, přestože jsou např. z chodského zpěvníku a obecně jsou za „chodské“ považovány. Informace o chodském původu písně je v učebnici uváděna až u písní od 4. ročníku.

Například v učebnici Hudební výchova **pro 1. ročník ZŠ** je celkem 38 písní, z nichž pouze pět je označeno jako lidová píseň či koleda z Čech a až na některé konkrétní písně

---

³⁷SLAVÍKOVÁ, M. Výchovné využití lidové písně v hudební výchově. In Lidová píseň a hudební výchova. Olomouc: Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, 1997, s. 33

nelze prokazatelně určit, že jsou z Chodska. Další otázkou je i samotné určení, zda píseň má na Chodsku svůj původ či tam takzvaně zdomácněla a byla tam přivedena odjinud. Jako jasné písně interpretované na Chodsku lze z tohoto dílu jmenovat *Marjánko*, *Marjánko* a *Zelená se louka*.

V učebnici určené **pro 2. ročník ZŠ** je celkem 39 písní, z nichž jsou lidové pouze tři - *Dej Bůh štěstí*, *Rychle, bratři* a *Jak jsi krásné, neviňátko*. O nich nelze říci, že jsou vyloženě chodské, na Chodsku jsou ale velmi často interpretovány.

Hudební výchova **pro 3. ročník ZŠ** obsahuje 40 písní, z nichž tři koledy a jedna píseň z Čech jsou lidového původu, žádnou však nelze prokazatelně označit jako typicky chodskou.

V učebnici Hudební výchova **pro 4. ročník ZŠ** je písní 41, zde se poprvé objevuje označení „Lidová píseň z Chodska“ - *Hdyž sem šel vod Domažlic* na straně 11. Dále jsou koledy *Štěstí, zdraví*, *Co to znamená* a *Narodil se Kristus Pán*, které se na Chodsku běžně zpívají, původ zde ale s největší pravděpodobností nemají, přestože jsou v Chodském zpěvníku Jindřicha Jindřicha uvedeny.

Poslední díl učebnice Hudební výchova **pro 5. ročník ZŠ** uvádí 36 písní, i zde je u některých uvedeno, že jsou z Chodska – *Na rozloučení* ze strany 74 a *Spádlá z vjišně* na straně 103. Jsou zde ale písně pro Chodsko typické, například *Žádnýj neví, co sou Domažlice* nebo *Na rozloučení* (ani jedna z nich ale v učebnici chodský původ neuvádí).

3.2 ZASTOUPENÍ CHODSKÝCH LIDOVÝCH PÍSNÍ VE ZPĚVNÍKU JÁ, PÍSNÍČKA

V prvním díle publikace **Já, písnička** je celkem 185 písní - 140 lidových, 29 umělých a 16 koled. Z toho je deset písní, které lze slyšet na Chodsku v podání souborů - mají zde buď svůj původ, nebo jsou zde za „chodské“ považovány. Šest z nich uvádí autor jako „české“ a jsou uvedeny buď ve stejné variantě, jak je známe z Chodska, nebo se v textové či hudební části poněkud liší. Jako „české z Chodska“ jsou uvedeny jen čtyři písně.

Česká – uvedeno sice jako česká, ale vyskytuje se i na Chodsku – dle repertoáru souborů a konzultace s jejich vedoucími:

- s. 14 - *Co, sedláci, co děláte?*
- s. 26 – *Já mám malovanou vestu*
- s. 30 – *Kdyby byl Bavorov* – nápěv stejný jako chodská *Blízko hu Domažlic*
- s. 40 – *Marjánko, Marjánko*
- s. 59 – *Ptala se Zuzana Kuby* – druhá sloka od *Nechce mě panyňka žádná*, ve druhé části obměna oproti chodské verzi
- s. 61 – *Ráda, ráda, můj zlatej Honzíčku*

Chodská:

- s. 17 – *Červená růžičko, rozvíjej se*
- s. 27 – *Já se dycky vohlídám*
- s. 43 – *Na rozlúčení*
- s. 77 – *Zelený hájové*
- s. 108 – *Dej Bůh štěstí*

Koledy:

- s. 109 – *Jak jsi krásné, neviňátko* – je uvedena dokonce původem jako moravská
- 110 – *Nesem vám noviny*
- s. 111 – *My tři králové*
- s. 114 – *Rychle, bratři*
- s. 114 – *Veselé vánoční hody*
- s. 115 – *Štěstí, zdraví, pokoj svatý*

Já, písnička II – zpěvník pro 5. - 9. třídu - druhý díl této publikace obsahuje celkem 177 písní, z nich je ale pouze 51 lidových, 113 umělých a 13 koled. Na Chodsku zpívané písně zde byly nalezeny pouze dvě, z koled se na Chodsku vyskytují a při vánočních koncertech souborů zpívají *Já bych rád k Betlému, Narodil se Kristus Pán a Půjdem spolu do Betléma*.

Chodská:

s. 7 – *Domažlice sou pěkný městečko*

s. 12 – *Ha, ty svatý Vavřenečku*

4 UPLATNĚNÍ LIDOVÝCH PÍSNÍ V CHODSKÝCH FOLKLORNÍCH SOUBORECH

Význam chodských souborů spočívá nejen v prezentování chodské hudby a tanců v jevištní podobě publiku, ale především v zásluze o uchování lidových písní, a to ve zcela přirozeném prostředí a spontánní formou. Na Chodsku působí několik souborů, které mají taneční složku s vlastní dudáckou muzikou, jež mnohdy funguje i samostatně. Důležité je, že se tyto velké soubory již několik desetiletí starají o výchovu těch nejmladších generací a systematicky pracují s dětmi. Jejich repertoár a práce s ním může být pro učitele na 1. st. ZŠ inspirativní, z tohoto důvodu uvádím ty nejpodstatnější.

4.1 FOLKLORNÍ SOUBORY A USKUPENÍ DOSPĚLÝCH

Chodský soubor Mrákov³⁸ byl založen v roce 1961 a od té doby rozdává veselí, pohodu a dobrou náladu skrze své muzikanty, zpěváky, tanečnický a vypravěče. Soubor uskutečnil mnoho vystoupení při různých příležitostech a folklorních festivalech doma i v zahraničí. Jeho hlavním posláním je udržovat a rozvíjet zájem o folklor Chodska zpěvem a tancem chodských písní se zachováním tradičních krojů dolního Chodska.

Počet členů souboru se pohybuje mezi 20 až 30 členy všech věkových skupin. Nejmladší vystupují pod názvem Mráček. Od roku 1978 má soubor vlastní dudáckou muziku.³⁹

Národopisný soubor Postřekov⁴⁰ vznikl již v roce 1933, je tedy aktivním déle než osmdesát let. Jak sami jeho členové uvádějí, historie souboru přirozeně přetrvává i v dnešní době, neboť zde působí „mladý ha starý“ vedle sebe. Postřekov je jednou z nejvýznamnějších obcí na Chodsku a i díky souboru je znám mezi odborníky i laickými obdivovateli folkloru v celé České republice, v jejímž kontextu patří Postřekovský soubor

---

³⁸ Viz PŘÍLOHA 17: OBRÁZKY – ODKAZY Z TEXTOVÉ ČÁSTI – Obr. č. 8

³⁹ <http://www.mrakovskysoubor.cz/>(cit. 2017 – 3 – 1)

⁴⁰ Viz PŘÍLOHA 17: OBRÁZKY – ODKAZY Z TEXTOVÉ ČÁSTI – Obr. č. 9

k nejstarším vůbec. Vedle vystoupení na festivalech a slavnostech s velkou muzikou stále více přibývá vystoupení a koncertů pro komornější publikum, kde vystupuje jen několik tanečníků a zpěváků za doprovodu malé selské muziky.⁴¹

Konrádyho dudácká muzika⁴² z Domažlic vznikla v roce 1955 a ve svém žánru patří mezi nejlepší skupiny v České republice. V plzeňském rozhlasovém studiu nahrála více než 600 chodských písniček a orchestrálních skladeb a bývala častým hostem Československé televize. KDM je známá i v zahraničí, vystupovala v mnoha státech Evropy např. v SRN, bývalé NDR, Rakousku, Bulharsku, Polsku, Jugoslávii, Anglii a má za sebou jedno turné v USA. V těchto zemích účinkovala v různých hudebních a folklorních pořadech a natáčela zde i televizní pořady.⁴³

V roce 1994 ve svých patnácti letech se tehdejší žák Základní umělecké školy v Domažlicích Josef Kuneš rozhodl, že založí vlastní dudáckou muziku, jíž dal název Mladá dudácká muzika, později **Domažlická dudácká muzika**⁴⁴. Dnes se jedná o poloprofesionální soubor, který vydal již tři vlastní CD (Ha, ty svatyj Vavřenečku, Truc na truc a Koleda nám nastává), aktivně spolupracuje s Českou televizí a Českým rozhlasem. Neúčinkuje pouze v České republice, často vyjíždí i za hranice naší země, má za sebou mnohá vystoupení v Evropě, včetně Pobaltí a Ruska, absolvovala šestitýdenní koncertní pobyt v Japonsku, dvakrát podnikla třítýdenní koncertní turné v USA a na podzim roku 2016 potěšila chodskými písničkami publikum v Austrálii.⁴⁵ Několik členů tohoto hudebního souboru je také pedagogicky aktivních na Základní umělecké škole Jindřicha Jindřicha Domažlice.⁴⁶

---

⁴¹ <http://www.postrekovo.cz/cz/informace/>(cit. 2017 – 3 – 5)

⁴² Viz PŘÍLOHA 17: OBRÁZKY – ODKAZY Z TEXTOVÉ ČÁSTI – Obr. č. 10

⁴³ <http://www.kdm-cz.eu/index.php?menu=clenove>(cit. 2017 – 3 – 5)

⁴⁴ Viz PŘÍLOHA 17: OBRÁZKY – ODKAZY Z TEXTOVÉ ČÁSTI – Obr. č. 11

⁴⁵ Domažlická dudácká muzika. Dudácký magazín. Domažlice: Domažlická dudácká muzika, 2015. s. 2-3, 18-19

⁴⁶ Osobní rozhovor s Kamilem Jindřichem

Pěvecky významnou je **Rodinná skupina sester Kuželkových z Klenčí pod Čerchovem**⁴⁷. Zpěvačky Marie Freiová a Jana Hojdová spolu začaly zpívat snad hned od té doby, kdy se naučily mluvit. Obě zpěvačky spolu absolvovaly nespočet vystoupení a v Českém rozhlasu Plzeň natočily víc než stovku lidových písniček, poněkud s Konrádyho dudáckou muzikou. Lásku k lidovému umění předaly chodské zpěvačky Marie Freiová a Jana Hojdová i svým dětem a vnoučatům. Jana Hojdová se jako pedagožka věnovala velkou část svého života dětem, na školách vedla velice úspěšné dětské pěvecké sbory a vedle toho v Klenčí ještě dětský folklorní soubor Haltravánek.⁴⁸

4.2. DĚTSKÉ FOLKLORNÍ SOUBORY

Domnívám se, že vhodným zdrojem inspirace může být při výběru chodských písní pro 1. stupeň základních škol práce a repertoár dětských folklorních souborů na Chodsku a souborů působících při Základní škole Jindřicha Jindřicha Domažlice, a to hned z několika důvodů. V případě souborů, které působí nebo i působily na vesnicích (především Postřekov, Mrákov, Klenčí), se jedná z velké části o zkušenost a tradici, která je dána svým způsobem historicky, repertoár byl předáván z generace na generaci a mnozí vedoucí ke stabilnímu kmenovému repertoáru pak vybírají a přidávají další písňový materiál. V případě souborů na ZUŠ se zase jedná o erudované vedení kvalifikovaných pedagogů, kteří získali náležité vzdělání a navíc mají i vztah k Chodsku, neboť mnozí z nich z dětských lidových souborů vzešli.

Těmito soubory se blíže zabývám v kapitole č. 5 a informace o nich jsou ještě rozvedené v Přílohách 2 - 6, zaměřila jsem se na existující dětské soubory působící v Postřekově, Mrákově a Domažlicích a k získání zkušenosti a dostatku informací jsem zahrнула informace o souborech z Klenčí pod Čerchovem a tanečním souboru Chodováček z Domažlic, které však již neexistují.

---

⁴⁷ Viz PŘÍLOHA 17: OBRÁZKY – ODKAZY Z TEXTOVÉ ČÁSTI – Obr. č. 12

⁴⁸ Osobní rozhovor s Janou Hojdovou

5 VÝZKUM: CHODSKÉ LIDOVÉ PÍSNĚ V REPERTOÁRU DĚTSKÝCH FOLKLORNÍCH SOUBORŮ A NA 1. ST. ZŠ NA CHODSKU

Abych se mohla při svém výběru a doporučení písní vhodných pro výuku na prvních stupních základních škol co nejlépe přiblížit realitě a podmínkám, v jakých pedagogové pracují, snažila jsem se zjistit informace, které by mi k tomu mohly pomoci. Za důležité jsem považovala získání informací od vedoucích dětských folklorních souborů na Chodsku. Dále jsem oslovila ředitele či vedoucí pracovníky škol, aby mi doporučili jednoho zkušeného pedagoga, který vyučuje hudební výchovu na prvním stupni jejich školy, od něj jsem pak získala další potřebné informace. Jak jsem již uvedla výše, vybrala jsem školy v těch městech a obcích, v nichž pracuje také dětský folklorní soubor a domnívala jsem se, že tím získám materiál pro porovnání a určitou konfrontaci práce s dětmi v souborech a na školách.

K získání podkladů pro vytvoření návrhu dětského repertoáru jsem se snažila položit respondentům otázky týkající se jejich práce a zkušeností. Cílem byla určitá inspirace a zjištění, jakým způsobem s dětmi pracují, jak zkouší a hlavně jaký mají repertoár a odkud jej čerpají. Zvolila jsem formu dotazníku, který byl ještě doplněn rozhovorem. Otázky jsem si předem připravila a položila všem stejné, na základě odpovědí jsem pokládala ještě další, doplňující otázky. Tento postup mi umožnil získat široké spektrum informací, na jejímž základě jsem mohla dále pracovat. Otázky, které jsem respondentům kladla, jsou uvedeny v Příloze 1. Dotazník obsahuje jednak fakta a informace o souborech, dává ale i prostor postojům respondentů k práci se soubory.

5.1 PROFILY RESPONDENTŮ

Jako stručné představení respondentů a souborů a institucí, které zastupují, uvádím jejich výčet v této kapitole. Podrobné informace získané z rozhovorů a dotazníků pak uvádím v Přílohách 2 - 11.

Folklorní soubor při ZUŠ J. Jindřicha Domažlice lze rozdělit na dvě věkové skupiny, každá z nich má svoji dudáckou muziku – mladší **Študáckou dudáckou muziku** vedenou **Josefem Kunešem** a starší **Chasnickou dudáckou muziku** vedenou **Vlastimilem**

Konrádym. Dětský folklorní soubor má na škole tradici téměř od jejího založení v roce 1951. O taneční a pěveckou složku se starají **Mgr. Jitka Svobodová** a **Martina Pincová**.

Dětský soubor Mráček funguje při Chodském souboru Mrákov od roku 1989, do té doby fungoval dětský soubor v Mrákově při místní základní škole. Hlavní vedoucí je již 27 let **Marie Johánková**, které s vedením souboru pomáhají **Anna Bayerová** a **Jitka Růžková**.

Dětský soubor Postřekov vede **Jana Zuberová**, které pomáhají členové Národopisného souboru Postřekov **Radek Zuber**, **Jiří Královec** a **Lenka Blacká**. Soubor prošel mnoha změnami a vývojovými etapami tak, jak se měnili jejich vedoucí.

Dětské soubory v Klenčí pod Čerchovem již v podstatě neexistují, přesto jedna z jejich bývalých vedoucích **Jana Hojdová** mnou byla jako zkušená pedagožka a interpretka v jedné osobě také oslovena. Tento soubor vznikl v roce 1974 a těšil se velké oblibě, vystupoval na folklorních festivalech a několikrát i v cizině. Na konci devadesátých let soubor **Haltravánek** přestal existovat, v Klenčí pod Čerchovem jeho funkci převzal **Národopisný soubor Drndálek**, který vznikl v roce 2004, kde v té době tančilo více než dvacet dětí. Tento soubor přestal v roce 2010 aktivně pracovat.⁴⁹

V osmdesátých letech dvacátého století působil v Domažlicích velmi aktivně dětský taneční soubor **Chodováček**, který dlouhá léta vedla paní **Miloslava Konrádyová**. Soubor často doprovázela Dětská dudácká muzika LŠU pod vedením tehdejšího ředitele Lidové školy umění v Domažlicích a učitele na housle **Stanislava Tomaly**. Ve své době to byl jediný taneční soubor fungující v Domažlicích, kam bylo možné přihlásit děti předškolního a školního věku.

Ze základních škol byly osloveny ty, v jejichž místě působení existuje a pracuje folklorní dětský soubor. Největší školou na Domažlicku je **Základní škola Komenského 17**, kde byl respondentem pan **Mgr. Zbyněk Mrkos**. Sám folklor aktivně neprovozuje, přesto k němu má velmi kladný vztah a ten se odráží i v jeho výuce.

---

⁴⁹Osobní rozhovor s Janou Hojdovou a Martinou Moryskovou

Rozrůstající se školou v Domažlicích je nyní **Základní škola Msgre. B. Staška**, taktéž nazývaná „Nová škola“. K rozhovoru byla vedením školy doporučena **Mgr. Jitka Svobodová**, která je také vyučující na ZUŠ J. Jindřicha Domažlice a má velké vazby k chodské lidové písni, neboť zde vede pěveckou složku dětského folklorního souboru.

V **Základní škole Mrákov** vyučuje hudební výchovu v prvním až čtvrtém ročníku **Mgr. Květa Majerová**, která má velmi blízko k folkloru – byla členkou Chodského souboru Mrákov a vyučuje zpěv na Základní umělecké škole Kdyně, kam za ní mnoho dětí z dětského souboru Mráček dojíždí. Ze všech škol je možné právě zde sledovat největší propojení mezi vyučujícím na ZŠ a životem folklorního souboru.

Hlavní vyučující hudební výchovy na **Základní škole Postřekov** je **Mgr. Lenka Pajmová**, která má na starosti výuku ve druhém až pátém ročníku. Stejně jako v Mrákově funguje i v Postřekově úzké sepjetí rodin, dětí, školy a souborů a tak jsou děti stále v kontaktu s chodskou lidovou písni, mnohé z nich aktivně jako členové dětského národopisného souboru.

Jak již bylo uvedeno výše, v Klenčí pod Čerchovem folklorní soubor Haltravánek již aktivně nefunguje, vztah k folkloru je v rámci zájmové činnosti a volnočasové aktivity udržován a pěstován v dětech prostřednictvím výuky na klenečské pobočce Základní umělecké školy Jindřicha Jindřicha Domažlice. Ke vztahu k folkloru vede své děti učitelka hudební výchovy na prvním stupni na **Základní škole Klenčí pod Čerchovem Mgr. Šárka Šleisová**.

5. 2. POPIS VÝZKUMU

Cíl a předmět výzkumu: Pro svoji práci a výběr vhodných písní jsem potřebovala získat informace a zkušenosti od vedoucích dětských folklorních souborů a učitelů 1. st. ZŠ. Respondenty jsem představila v kapitole 5.1, jedná se o zkušené osobnosti s praktickou zkušeností. Výzkum mi měl pomoci ve výběru vhodných písní, které by byly využitelné ve výuce na 1. st. ZŠ.

Metody výzkumu:

Dotazník: Sestavila jsem si schematickou strukturu a pořadí otázek, každá měla svůj jasný cíl k získání konkrétní informace z různých zdrojů na základě předem daného plánu, všichni respondenti měli stejné zadání – to bylo důležité pro získání jednotných informací od různých respondentů.

Rozhovor: V tomto případě šlo o individuálnější formu získávání informací, a to na základě údajů z dotazníku. Rozhovor byl veden v rámci osobního kontaktu nebo telefonicky, důležitá byla možnost doplnění informací z dotazníku a přímé kladení doplňujících otázek v návaznosti na průběh rozhovoru.

Průběh výzkumu: S respondenty jsem hovořila v období od září 2016 do února 2017, poté jsem všechny získané informace zpracovávala a snažila se zohlednit při tvorbě kapitol 5 a 6. Informace jsem získávala několika způsoby – s vedoucími souborů to byly rozhovory, které jsem si nahrávala, informace byly poté doplňovány buď komunikací prostřednictvím emailů, telefonátů nebo dalších osobních setkání. S pedagogy jsem komunikovala osobně, telefonicky nebo emailem.

Vyhodnocení výsledků: Informace jsem získala sběrem dat (nahrávání na záznamník, zápisky a emailová korespondence), z nich jsem pak vytvořila shrnutí informací v podobě stručného textu. Všechny tyto podklady jsem přepsala a zpracovala v textových dokumentech, které jsou uvedeny v Přílohách 2 – 11. Získané poznatky se staly jedním z východisek návrhu písni pro využití na 1. st. ZŠ.

5.3 CÍL VÝZKUMU

Získané informace od vedoucích souborů a pedagogů jsem vnímala jako cenné pro vytvoření seznamu dětských chodských lidových písní, jimiž by bylo vhodné doplnit výuku hudební výchovy na prvním stupni základních škol. Praktické zkušenosti respondentů a jejich repertoár může být v tomto určitým návodem, jak vhodně příslušné písně zařadit a začlenit do výuky.

Kromě číselných statistických údajů (průměrný věk dětí, četnost zkoušek) poskytují odpovědi zejména fakta, tedy popis konkrétního způsobu práce souboru a výčet písní, které má v repertoáru a jak nové písně získává. Ty se staly předmětem další analýzy – jednak byly porovnány s písněmi dostupnými v učebnicích hudební výchovy na 1. stupni ZŠ či ve zpěvních „Já, písnička“, jednak jsem je porovnala s názory a odpověďmi vyučujících na prvním stupni. Výsledkem by pro mě mělo být vyvození metodického námětu, jaké písně pro finální výběr zvolit, na jaký aspekt brát zřetel (hudební či textová část), jak písně vhodně zařazovat do výuky a s jakým doprovodným výkladem je spojit.

Důležitým aspektem je v případě lidových souborů také propojení s praxí, tedy s vlastním účinkováním při jevištních provedeních. Podstata těchto souborů není jen výuka a vzdělávání se, cvičení písní, tanců, slovesného projevu, ale především vystupování. Jejich repertoár tedy není jen teoretickou syntézou písní a textů, které jsou adekvátní věku, ale jsou to písně, které jsou schopny fungovat na jevištích a mají co sdělit posluchači a divákovi. Je tedy zaručena jejich estetická, slovesná a hudební kvalita.

5.4 VÝSLEDKY VÝZKUMU

Během rozhovorů s respondenty jsem měla možnost poznat praktickou stránku jejich pedagogické činnosti. Shrnutí informací od jednotlivých respondentů uvádím v Přílohách 2 - 11.

1. Důležitým poznatkem, který jsem si uvědomila jako první, je fakt, že **kolektiv dětí v souboru** působícím v rámci zájmové činnosti funguje **jinak**, než **školní třída**. Děti na školách tvoří v tomto smyslu poměrně **nesourodou skupinu** a tím je mnohem těžší získat jejich pozornost a klást na ně rovnoměrné nároky, neboť míra zájmu, talentu a nadání je rozdílná. V tomto ohledu mají vedoucí souborů jistě jednodušší a mnohdy i příjemnější práci – pracují s dětmi, které tam **chodí dobrovolně a mají zájem** se písním učit, navíc se setkávají s velkou **podporou a porozuměním u rodičů**.

2. **Práce vyučujících a vedoucích souborů se svojí podstatou liší** – pro učitele je hudební výchova jen **jedním ze předmětů** s hodinovou dotací týdně, vedoucí souborů se své činnosti věnují ve svém **volném čase** a není to jejich zaměstnání. Tím rozhodně nemyslím,

že by jejich práce byla v tomto ohledu kvalitnější a cílevědomější. Mají ale v každém případě **lepší podmínky pro motivaci** a pro dosažení požadovaných výsledků – právě z toho důvodu, že pracují s poměrně **homogenní skupinou**, děti mají k práci vloh a hlavně **rodiči podporovaný vztah**.

3. Po absolvování rozhovorů s pedagogy a vedoucími souborů, kdy jsme hovořili o problematice jejich práce, jsem si uvědomila, že všichni jsou velmi **zapálení pro věc**. Pěstují v dětech vztah k regionu a chodské lidové kultuře a uvědomují si **specifičnost této oblasti** a v rámci svých možností a hlavně dispozic svých žáků se snaží **uplatňovat toto ve výuce**. Jsem ráda, že jsem u mnohých svými dotazy vyvolala určité úvahy, zda by bylo možné ještě více prohlubovat vztah k Chodsku, hlavně například větším **využitím autentických nahrávek chodského folkloru, pozváním nějakého dudáka do školy, oslovením a zapojením dětí ze třídy, které navštěvují folklorní soubor** nebo se učí na nějaký vhodný hudební nástroj (dudy, housle, klarinet, bicí) a podobně. To se týká i samotného **využití pramenů** a čerpání z dostupných materiálů – nejen ze zpěvníků Jindřicha Jindřicha a Ludvíka Kuby, ale například z repertoáru chodských lidových souborů, které působí v místě a může tak dojít k většímu sepejetí školní výuky a praxe souborů.

4. Naučení se nové písni by vždy měla předcházet **úvodní a motivační fáze**, jejímž cílem je vzbuzení pozornosti dětí a zvýšení zájmu o její interpretaci. Toho můžeme využít **vyprávěním či vedením cíleného rozhovoru se žáky**, kteří by se tak mohli aktivně zapojit. Kromě melodie a textu písni lze využít také doplnění o nějakou ilustraci, fotografii a jiné prvky, které by pomohly žákovi představivost nasměrovat k tématu písni. Vhodné je také **využití mezipředmětových vztahů** a navázání na učivo z vlastivědy, českého jazyka a dalších. Dalším motivačním zdrojem může být spojení s pohybem, scénkou, čímž by došlo k určité dramatizaci písni.⁵⁰

5. Nejednou se setkáme s tím, že vedoucí souborů u některých písni ani neví, odkud vzešly a **v žádném ze zpěvníků je nelze najít**. Může se jednat o písni, které se **dochovaly**

---

⁵⁰SEDLÁK, F. Didaktika hudební výchovy I. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n.p., 1988. s. 206

pouze v ústní podobě, ale i takové, jež pochází z jiných národopisných oblastí a na Chodsku takříkajíc zakořenily. To nám dokládají ale i písně, které jsou uvedeny v různých dostupných zpěvnících. Některé z nich můžeme slyšet i v určitých variacích v jižních Čechách, na Plzeňsku a Rokycansku, ale i na Moravě.

Výsledky výzkumu jsou promítnuté v kapitole č. 6.

6 NÁVRH VÝBĚRU CHODSKÝCH PÍSNÍ PRO VÝUKU NA 1. ST. ZŠ

Vzhledem k vysokému počtu písní obsažených ve sbírkách Jindřicha Jindřicha a Ludvíka Kuby nebylo jednoduché udělat užší výběr, který by bylo možné doporučit pro výuku na prvním stupni základních škol. Jako ukázkou jsem se rozhodla vybrat pět písní pro každý ročník, přičemž jsem vycházela z jednoduchosti melodie, rytmu a textu. Pomocí mi byly i názory pedagogů ze Základní umělecké školy Jindřicha Jindřicha Domažlice a vedoucích dětských souborů, s nimiž jsem průběžně hovořila a výběr konzultovala.

Nejprve jsem z uvedených zpěvníků Jindřicha Jindřicha a Ludvíka Kuby vyčlenila podle mého názoru nejvhodnější písně (viz kapitoly 2.1.4 a 2.2.1), pak jsem svůj výběr porovnávala s repertoáry dětských souborů. Zajímavé bylo, že některé písně se shodovaly (např. *Kováři, kováři* aj.), některé mnou vybrané jsem v žádném z kmenových repertoárů nenašla (např. *Hdyby se sedláci nerodili, Veselá koleda* aj.). Některé z písní dětských souborů jsem naopak nemohla najít v žádném ze zpěvníků, když jsem prohlížela jejich obsahy. To dokládá skutečnost, že si soubory udržují některé písně pouze jejich interpretací a přirozenou mezigenerační výměnou. Soubory bohužel nemají nějaký stálý a řádně vedený archiv, repertoár mi byl zprostředkován buď ústní formou, nebo zaslán emailem na základě vzpomínek vedoucích. V historii souborů bylo tedy zcela jistě interpretováno mnohem více písní, než kolik mi jich bylo zprostředkováno.

Písně jsem se snažila rozdělit do jednotlivých ročníků prvního stupně, i když bych asi toto ponechala vyučujícím v závislosti na pokročilost a pěveckou dovednost jednotlivých tříd. Jedná se tedy pouze o můj vlastní názor a návrh, který jsem za účelem přehlednosti a systematičnosti uspořádala.

Tonální sjednocení zápisu vybraných písní, textová jednota: Všechny mnou vybrané písně byly v rámci sjednocení přepsány do tóniny C dur, u většiny z nich uvádím tři sloky, některé mají sloky pouze dvě. Pokud byl text nějakým příběhem či celkem, u něhož by mělo být uvedeno více slok, uvedla jsem je také.

Melodická linie písní: Zápis písní byl zproštěn melodických ozdob, šlo mi o uvedení konkrétní hlavní melodické linie každé písně. Nepředpokládala jsem, že by bylo možné s tak malými dětmi ozdobu zpívat, jejich interpretace by byla spíše vhodná na uměleckých

školách při individuální výuce. Uvádím jen první hlas, přestože v CHZJJ je někdy uváděn druhý nebo i třetí hlas, což ale pro interpretaci na prvních stupních ZŠ není příliš reálné. „K prožitku lidové písně výrazně přispívá instrumentální doprovod žáků a připojení druhého, případně i třetího hlasu. Lze jen litovat, že lidový dvojhlas dnes ve třídách slýcháme jen zcela ojediněle.“⁵¹

Metroritmická charakteristika: Všechny takty byly sjednoceny do čtvrtového – dvou- a třídobého. V původních zápisech se objevují takty čtyřčtvrtové, tříosminové, šestiosminové aj. Pro děti z prvního stupně je myslím lepší, když jsou takty čtvrtové a u každé písně je uvedeno označení tempa. Pro chodskou píseň je charakteristické také střídání taktů, proto jsem jednu píseň uvedla jako příklad.

Texty, výchovná a didaktická hodnota písně: Snažila jsem se brát ohled i na text písně – vybírala jsem takové, u nichž je možné na textu přiblížit nářečovou odlišnost, něco o životě lidí v dřívějších dobách, mnohé písně jsou o řemeslech, vztazích mezi lidmi, o lásce. V úvahu jsem brala hlavně adekvátnost textů písní vzhledem k věku žáků na prvním stupni. „Měli bychom se však při výběru vyvarovat písní, které jsou svým námětem dětem příliš vzdálené nebo k jejichž pochopení žák zatím mentálně či rozumově nedospěl: mějme na paměti, že skutečnou citovou hloubku a bohatství uměleckých obrazů v některých lidových písních je schopen poznat a plně prožít teprve žák v postpubertálním věku.“⁵²

Přiměřenost mentální a hudební vyspělosti žáka: Tyto aspekty jsem zohlednila pomocí srovnání s výstupy uvedenými v RVP ZŠ 1. st. a také ŠVP ZŠ Komenského 17 Domažlice. Pomocí mi byly i konzultace s oslovenými pedagogy a respondenty (blíže kapitola č. 5).

Poznávací cíle: Snažila jsem se o to, aby píseň mohla být přínosem i v rámci mezioborových vztahů – šlo tedy o zajímavost textu – události, které popisuje, jevy,

---

⁵¹SLAVÍKOVÁ, M. Výchovné využití lidové písně v hudební výchově. In Lidová píseň a hudební výchova. Olomouc: Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, 1997, s. 35

⁵²Tamtéž, s. 35

o nichž vypravuje (např. nářeční či dobové označení hudebních nástrojů a hráčů – „houdek“, popis způsobu obživy, různá řemesla, apod.).

V následujících kapitolách jsou uvedeny písně vybrané do jednotlivých ročníků na prvním stupni základních škol. Záměrně uvádím ty písně, které nejsou obsažené ani v učebnicích hudební výchovy, ani ve zpěvnících Já, písnička. U každého ročníku se vedle seznamu vybraných písní blíže zabývám jednou z nich, ostatní notové zápisy uvádím v příloze. Komentář k jednotlivým ročníkům byl vytvořen s ohledem na soulad s RVP 1. st. ZŠ a abych byla konkrétnější, využila jsem jako metodický návod i ŠVP Základní školy Komenského 17 Domažlice.

6.1 VÝBĚR PÍSNÍ PRO 1. ROČNÍK ZÁKLADNÍ ŠKOLY

V prvním ročníku uvádím jako první říkadlo, které může být využito i jako rozpočítadlo při dalších hudebních aktivitách, jako například výběr žáka, který bude píseň doprovázet na nějaký rytmický nástroj, předzpívávat apod. Dále byly vybrány písně, které jsou jednodušší a odpovídají věku žáků v prvním ročníku.

Dbala jsem při výběru na to, aby si žáci osvojili správnou deklamaci textu na jednoduchých melodiích, zpívali ve správné pozici těla. Důležitý je i rozsah písní, který je v ŠVP ZŠ Komenského 17 Domažlice doporučen v rozpětí kvinty, tedy c1 – g1. Melodie se občas rozvede i na tón a1, ale to by neměl být zásadní problém. Žáci by se již v tomto ročníku měli seznamovat s Orffovým instrumentářem, zároveň i s typickým lidovým nástrojem „fanfrnochem“, který lze v tomto věku lehce ovládat a žáci si tak mohou hru prakticky vyzkoušet. Různé bicí nástroje lze využít i v písni *Kováři, kováři*, kde můžou rytmicky a zvukomalebně napodobit zvuk kladiva a kovářiny či podkovy.

Doporučené písně pro první ročník 1. st. ZŠ:

1/ *Žába leze na bezu* (Příloha 12)

2/ *Fanfr, fanfr, fanfrnoch* – interpretována také v dětských folklorních souborech

3/ *Kováři, kováři* (Příloha 12) – interpretována také v dětských folklorních souborech

4/ *Šíli, šíli, ševcí* (Příloha 12) – interpretována také v dětském folklorním souboru ZUŠ J. Jindřicha Domažlice

5/ *Na tý louce zelený* (Příloha 12) - interpretována také v dětském folklorním souboru Mráček z Mrákova

FANFR, FANFR, FANFRNOCH

Allegro moderato.

J. Jindřich, Chodský zpěvník, č. 4. VII. C.

1. Fan-fr, fan-fr, fan-fr-noch, nas-tá-vá nám no-vyj rok, no-vyj rok nám nas-tá-vá,

ko-le-dy-se nan-da-vá, hoú hoú ha-le-lú - já, hoú hoú ha-le-lú - já.

2. Mlnář mele múku v tom bílým klobúku,
ha mlnářka krupjici v ty hušaty čepjici - hoú hoú halelújá.

3. Ty mlnářuc slepjice zvrťaly nám pšenice,
pšenice nám zvrťaly, do popela sedály - hoú hoú halelújá.

4. Běží zajíc k jaboru, nese pytel zázvoru,
naše kočka doma leží, zvihá vocas, teký běží - hoú hoú halelújá.

Rozsah: kvarta – c1 – f1

Počet tónů: 4

Takt: 2/4, počet taktů: 14

Mimohudební obsah písně: koleda, při níž chodili chlapi po vsi koledovat, dopomáhali si zvukem fanfrnochu (rytmus), popis toho, jak mlynář a mlynářka pracují (poukázání na práci mlynáře – mlýnské kolo, mlýn, mlýnský kámen apod.), zvířata v hospodářství (mlnářuc slepjice)

Příklady a náměty k vysvětlení textu: seznámení se s nástrojem fanfrnoch – džbán potažený kůží, na níž jsou přivázány žíně – praktická ukázka hry (vlhké ruce), výhoda tohoto nástroje – nerozladí se, využíval se ke koledování při hře venku v mrazu, možnost doprovodu písně dětmi – každý si může vyzkoušet

Specifika nářečí: novyj – nový / mlnář – mlynář / múku – mouku / čepjice – čepice

Žába leze na bezu: Jedná se o rozpočítadlo před hrou, které je velmi jednoduché, třítonové v rozsahu kvarty. Dá se využít i prakticky během výuky, například při rozpočítávání, kdo bude hrát na jaký Orffův nástroj apod.

Kováři, kováři: Píseň má jednoduchý a dobře zapamatovatelný nápěv. Je v ní možné přiblížit kovářské řemeslo a vést s dětmi rozhovor o tom, co kovář dělá, jaké má nářadí a další jevy z dřívějšího života chodského lidu.

Šíli, šíli ševcí: Tato jednoduchá a u souborů oblíbená píseň popisuje ševcovské řemeslo, zároveň může inspirovat k tanečnímu projevu, jedná se totiž u hry, resp. tanec „švec“ – figurální tanec, dvojice čelem proti sobě, držení zavřené, chlapi záda do kruhu – střídání polky s veselým „ševcováním“ – oběma rukama se točí mlýnek, po němž se ruce rychle odtáhnou tak, jako když švec z boty vytahuje dratev.⁵³

---

⁵³ BLÁHA, Z. Tance z Postřekova na Chodsku. Domažlice: Muzeum Chodska a RkOÚ domažlice, 1995. s. 38

Na tý louce zelený: Jednoduchá píseň v rozsahu kvinty - před zpěvem této písně lze žákům vysvětlit něco o přírodě na Chodsku, lesní zvěři a myslivcích, zároveň je dobré upozornit na rozdíly oproti dobře známé písni se stejným názvem, ale ve třídobém taktu.

6.2 VÝBĚR PÍSNÍ PRO 2. ROČNÍK ZÁKLADNÍ ŠKOLY

V tomto ročníku si žáci nadále osvojují pěveckou a dechovou techniku, měli by umět hospodařit se vzduchem a vydržet zpívat fráze na dechu (například u písně *Hdyž sem šel z Tranova* lze demonstrovat důkladný nádech na správném místě poukázáním na čtvrtovou pomlku, nebo cvičit délku fráze na písni *Zahraj mně, dudáčku*, kde lze dýchat po taktech 4+2 nebo 6, obdobně pak u písně *Ztratila sem Kajdu* – dech 2+2 nebo 4 takty).

Žáci jednoduchým způsobem můžou doprovázet písně na Orffovy nástroje (zejména *Ztratila sem kajdu* – lze představit dětem i vozembouch, který je pro tuto píseň typický doprovodný nástroj v podání dudáckých muzika na Chodsku). Pomocí jednoduchých pohybových dovedností určují žáci rozdíly mezi 2/4 taktem a 3/4 taktem.⁵⁴

Doporučené písně pro druhý ročník 1. st. ZŠ:

1/ *Hdyž sem šel z Tranova* (Příloha 13)

2/ *V tántom svatým domku* (Příloha 13)

3/ *Sklepyj mji, kováři* (Příloha 13)

4/ *Zahraj mně, dudáčku* – interpretována také v dětských folklorních souborech, byla jednou ze ztěžejších písní repertoáru souboru Chodováček v Domažlicích

5/ *Ztratila sem kajdu* (Příloha 13) –interpretována také v dětských folklorních souborech (s doprovodem vozembouchu), zejména v Postřekově

---

⁵⁴ŠVP ZŠ Komenského 17 Domažlice, s. 122

ZAHRAJ MNĚ, DUDÁČKU

Allegro moderato.

J. Jindřich, Chodský zpěvník, č. 62. I.

1. Za-hraj mně, du-dáč-ku, na du - dy, na du - dy, ne - bo mně

ty svý du - dy du - dy dyj, ne - bo mně ty svý du - dy dyj.

2. Než bych já tě ty svý dudy dal, dudy dal,
rač bych tě na ně zadu - zadudal, rač bych tě na ně zadudal.

3. Já tám mám mjilenku (dívčičku), nesmím k ní, nesmím k ní,
zarostla cesta rákosím, sím, sím, zarostla cesta rákosím.

Rozsah: sexta – c1 – a1

Počet tónů: 6

Takt: 3 /4, *počet taktů:* 14

Mimohudební obsah písně: rozhovor dvou lidí, chlapce a dívky – dívka prosí dudáka o to, aby jí půjčil dudy, on by jí na ně raději zahrál a svěřuje se o své lásce

Příklady a náměty k vysvětlení textu: seznámení se s typickým hudebním nástrojem – chodskými dudami, možnost doprovodu písně na klavír s dudáckou kvintou, využití vyobrazení dud nebo praktické ukázky – pozvání nějakého žáka, který se učí hrát na dudy, či jiného dudáka

Specifika nářečí: dyj – dej, rač – raději, radši / mjilenku – milenku, atd.

Hdyž sem šel z Tranova: Píseň ve dvoučtvrtovém taktu má poměrně jednoduchý nápěv v rozsahu kvarty. Píseň je veselá a vypráví o vztahu dvou mladých lidí. Na textu je dobré upozornit a vysvětlit výraz *požehnání*.

V tántom svatým domku: Koleda, která není mezi dětmi příliš známá, přesto je pro zpěv vhodná díky své jednoduchosti, zejména bych ráda upozornila na text, který velmi dobře vykresluje atmosféru vánoc a přibližuje koledování, jak se chodilo na vesnicích.

Sklepyj mji, kováři: Na této písni lze dětem přiblížit činnosti a řemesla na chodském venkově – orání, zároveň se na pozadí textu odehrává i milostný příběh. Píseň je veselá a má jasnou melodickou linku, kterou se děti snadno naučí.

Ztratila sem kajdu: U této písně bývá často dudáckými muzikami využíván vozembouch – představení tohoto nástroje, mohl by být součástí školního instrumentáře, děti si můžou vyzkoušet, jak se na něj hraje, pak s ním píseň doprovodit.

6.3 VÝBĚR PÍSNÍ PRO 3. ROČNÍK ZÁKLADNÍ ŠKOLY

Ve třetím ročníku si žáci uvědomují správný a včasný nádech na určeném místě v návaznosti na druhý ročník, tzn. rychle se nadechují mezi frázemi (např. u písně *Já sem malá, maličičká* nebo ve druhé části písně *Brambůrová kaše*, kde převažují osminové noty bez pomlky, nádech je tedy třeba dělat rychle). Žákům by se měl také rozšířit rozsah h – h1, tedy v oktávě, což se může procvičovat u písni *Zahraj mji, houdečku* nebo *Brambůrová kaše*.

Žáci můžou zkusit některé písně doplnit pohybem nebo dirigovat ve správném tempu, opět lze písně doprovázet na Orffovy nástroje.⁵⁵

Doporučené písně pro třetí ročník 1. st. ZŠ:

1/ *Brambůrová kaše* - s oblibou interpretována také v dětských folklorních souborech (zejména Postřekov, Mrákov)

2/ *Pote, děti, k nám* (Příloha 14)

3/ *Zahraj mji, houdečku* (Příloha 14)

4/ *Já sem malá, maličičká* (Příloha 14)

---

⁵⁵ ŠVP ZŠ Komenského 17 Domažlice, s. 123

5/ *Míla babka* (Příloha 14) - interpretována v souboru Mráček z Mrákova

BRAMBŮROVÁ KAŠE

Moderato.

J. Jindřich, Chodský zpěvník, č. 5. VII. A.

Tanec "Brambůrka"

1. Bram-bů - ro - vá ka-še, to je zdra - va ná-še,
lep - čí hrách ha krú-py, ne - bo ne - co z mú-ky!

Trá da ra ta tra ta ta, trá da ra ta tra ta ta, trá da ra ta tra ta ta, trá da ra ta tra ta ta.

2. Takle bacán masnyj, to sem celý chčasnyj,
řípný zelí k tomu - to rád sedám k stolu!

Rozsah: oktáva

Počet tónů: 7

Takt: 2/4, celkem 14 taktů, z nichž se prvních šest opakuje

Mimohudební obsah písně: píseň vypráví o dobré stravě typické pro dřívější dobu a radosti z ní

Příklady a náměty k vysvětlení textu: o stravování v dřívějších dobách, strava prostší a možná zdravější, maso jen v neděli nebo o svátcích, srovnání s dnešní dobou

Výraz „bacán“: m., kynutyj toč n. Též litá buchta, t. j. Jídlo podobné báči, ale s mlékem a kvasnicemi, oblíbené zvl. v Domažlicích. Jídá se s řípným zelím n. Namáčí do hruškové, švestkové omáčky, nebo zelné šťávy.⁵⁶

---

⁵⁶JINDŘICH, J. Chodský slovník. Plzeň: Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje, 2007. s. 21

Specifika nářečí: brambúrová – bramborová, **zdrava** – **strava** / **náše** – **naše** / **masnyj** – **mastný** / **chčasnyj** - šťastný

Tanec „Brambůrka“: Figurální tanec: Dvojice čelem proti sobě, držení zavřené, chlapci zády od středu, tančí se po kruhu.⁵⁷

Pote, děti, k nám: Vánoční koleda popisuje, jak se dříve chodilo koledovat a jak si lidé představovali, že by se měli starat o Ježíška. Má pomalou a rychlejší část, není jednotvárná a na Chodsku se velmi často zpívá.

Zahraj mji, houdečku: Seznámení se s dalším hudebním nástrojem typickým pro dudáckou muziku – houslemi, představení jeho role v muzice – melodie nebo příznávky. Lze vysvětlit výraz *houdek* – houslista v selské muzice.⁵⁸

Já sem malá, maliličká: V textu písně se odráží popis práce (sečení trávy, srp) a poměry v dřívějších dobách, odkaz na ně, přesto je píseň veselá, i když si děvče, které ji pomyslně vypráví, nejednou posteskne.

Míla babka: Tuto píseň je možné porovnat se všeobecně známou verzí, jedná se o tanec *mazurka*, který si děti můžou zatancovat. V textu je možné vysvětlit výraz *jupka*, což je ženský kabátek.⁵⁹

6.4 VÝBĚR PÍSNÍ PRO 4. ROČNÍK ZÁKLADNÍ ŠKOLY

Žáci se v tomto ročníku seznamují i s dynamikou, jejím určením a lze to využít i v pěveckém projevu, například při písni *Novjiny iste* – zpěv sóla a mohutnější a silnější doplnění sborem („ha jaké?“). Upevňování hudebně pohybových dovedností lze využít

---

⁵⁷ BLÁHA, Z. Tance z Postřekova na Chodsku. Domažlice: Muzeum Chodska a RkOÚ Domažlice, 1995. s. 22

⁵⁸ JINDŘICH, J. Chodský slovník. Plzeň: Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje, 2007. s. 89

⁵⁹ Tamtéž, s. 126

při písničkách *Hdyby se sedláci nerodili* nebo *Dyž sem šel okolo fary*, kde lze tančit se zhoupnutím ve 3/4 taktu.⁶⁰ Na písni *Potřekovo, pěkná ves* je možné zkusit lidový dvojhlas – hlasy po celou dobu vedeny v terciích.

Doporučené písně pro čtvrtý ročník 1. st. ZŠ:

1/ *Potřekovo, pěkná ves* – interpretována také v dětských folklorních souborech, zejména v ZUŠ J. Jindřicha Domažlice a v Postřekově

2/ *Novjiny iste* (Příloha 15)

3/ *Hdyby se sedláci nerodili* (Příloha 15)

4/ *Vandruvála veverka* (Příloha 15) – součást repertoáru dětského souboru ZUŠ J. Jindřicha Domažlice

5/ *Dyž sem šel okolo fary* (Příloha 15)

POTŘEKOVO, PĚKNÁ VES

Allegretto.

J. Jindřich, Chodský zpěvník, č. 86. III.

1. Po - tře - ko - vo pěk - ná ves, hal - dom tal - dom hal - dom dom,

hu - kús dív - ěi kab - zu pes, hal - dom tal - dom hal - dom dom.

2. Divče plače, naříká, haldom taldom, haldom dom,
pes jí s kabzú hutiká, haldom taldom, haldom dom.

3. Neplač, divče, huž více, haldom taldom, haldom dom,
pes tě kabzu přinese, haldom taldom, haldom dom.

4. Vodneseš jí kováři, haldom taldom, haldom dom,
von ti kabzu pňvaří, haldom taldom, haldom dom.

5. Dá tam řebík, nebo dva, haldom taldom, haldom dom,
bure kabza hotová, haldom taldom, haldom dom.

⁶⁰ ŠVP ZŠ Komenského 17 Domažlice, s. 127

Rozsah: kvinta d1 - a1, *počet tónů:* 5

Takt: 2/4

Počet taktů: 8

Mimohudební obsah písně: píseň opěvuje vesnici Postřekov a vypráví příběh o tom, jak děvčeti ukousl (nebo přeneseně natrhnul) kapsu pes, ta je z toho nešťastná a jde ke kováři, aby jí kapsu spravil

Příklady a náměty k vysvětlení textu: pojednání o známé chodské vesnici – Postřekově – tradice masopustu a folklorního souboru, převyprávění příběhu ve slokách

Výraz „kabza“: ž. = kapsa: já sem z Domažlic, nemám v kabze nic: zdrob. Kabzička: nechce mne panynka žádná, že je má kabzička prázdná⁶¹

Specifika nářečí: **Potřekovo – Postřekov / hukús – ukousl / divče – děvče / huž – už**, atd.

Novjiny iste: V této koledě je v textu hezky vykreslen vánoční příběh, navíc je možné při zpívání střídat zpěv sóla a sboru, píseň by mohla být v tomto směru u dětí oblíbená.

Hdyby se sedláci nerodili: V textu písně je využita slovní a melodická hříčka – nerodili – a-li apod., která by se dětem mohla líbit. Navíc je možné přiblížit ševcovské řemeslo a vysvětlit krajové výrazy.

Vandruvála veverka: Na textu písně je možné demonstrovat mezilidské vztahy připodobněné u zvířat – lesní zvěř, příroda, vojna, verbování do armády. V písni se objevuje tečkovaný rytmus.

Dyž sem šel okolo fary: Pojednání o faře a farnosti, důležitost její role na venkově a role faráře v životech lidí (udržování dobrých mravů). Vysvětlení výrazu *vrňoukat* – vydávat nepříjemný pískavý zvuk (např. nenamazaná kolečka atp.).⁶²

---

⁶¹ JINDŘICH, J. Chodský slovník. Plzeň: Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje, 2007. s. 127

⁶² Tamtéž, s. 347

6.5 VÝBĚR PÍSNÍ PRO 5. ROČNÍK ZÁKLADNÍ ŠKOLY

Rozšíření hlasového rozsahu lze cvičit na písni *Zahryjte mi ryjdovačku* či *Veselá koleda*, u písni se střídavým taktem (mateník, nebo také „zelený kúsek“) je možné procvičovat jak hudebně pohybové dovednosti, tak dirigování s reakcí na změnu taktu nebo doprovod žáků na lidové (vozembouch, fanfrnoch) nebo Orffovy nástroje. Žákům jsou připomínány folklorní tradice kraje s praktickými příklady uvedení typických festivalů a svátků. V případě, že v místě školy funguje nějaký folklorní soubor, je vhodné na jeho existenci upozornit a žáky, kteří jsou jeho členové, aktivně zapojit do výuky a využít je i jako zdroj inspirace.

Doporučené písně pro pátý ročník 1. st. ZŠ:

1/ *Zahryjte mi ryjdovačku* (Příloha 16) - s oblibou interpretována také v dětských folklorních souborech, zejména v Postřekově a Mrákově, byla také v kmenovém repertoáru souboru Chodováček

2/ *Veselá koleda* (Příloha 16)

3/ *Pojed', chlapče, pojed' domů* (Příloha 16)

4/ *Alou, páni muzikanti* (Příloha 16)

5/ *Hopsasa, hyjsasa*

Allegretto.

HOPSASA, HYJSASA

J. Jindřich, Chodský zpěvník, č. 29. IV.

Tanec "Zelenyj kúsek"

1. Hop - sa - sa, hyj - sa - sa, kaž - dá se vy - třá - sá, hop - sa - sa, hyj - sa - sa,
7
kaž - dá ská - če. Každá ská - če pro - ti svý - mu,
13
já hu - bo - há pro - ti sti - nu. Hop - sa - sa, hyj - sa - sa,
19
kaž - dá se vy - třá - sá, hop - sa - sa, hyj - sa - sa, kaž - dá - ská - če.

2. Tralíla, tralíla! Každýj se vysmívá,
tralíla, tralíla, každýj smjije.
Smjije se tý naši Mance, že spálíla dnes ídlance.
Tralíla...

Rozsah: nona g - a1, počet tónů: 7

Takt: 2/4 a 3 /4, počet taktů: 8 ve tříčtvrtovém taktu, 8 ve dvoučtvrtovém a opět 8 ve tříčtvrtovém

Mimohudební obsah písně: vypráví o radosti z tance a text podporuje i změnu taktu, ve druhé sloce je popisován výsměch a škodolibá radost z toho, že Manka spálíla lívance

Příklady a náměty k vysvětlení textu: Popis tance – „zelenyj kúsek“ – střídání dvou- a třídobého taktu

Vysvětlení textu – „idlance“: ídlanec, m. Ídlanc /dět. ml.ú = lívanec⁶³

Specifika nářečí: hubohá – ubohá / každýj – každý / smjije – směje / idlance – lívance, atd.

Zahryjte mi ryjdovačku: Na textu lze popsat charakteristický život u muziky – taneční zábava a atmosféra na vsi. Děti si můžou zkusit zatančit tanec *ryjduvačka*: Figurální tanec, dvojice čelem proti sobě, držení zavřené, chlapec drží dívku za hřbet ruky, páry postupují po kruhu.⁶⁴

Veselá koleda: Dětem je možné přiblížit téma Vánoc a koledování a život na vesnici, kde se lidé o svátcích často navštěvují. Lze poukázat na výraz Benclíček: „Tvary muž. jm. Václav.“⁶⁵

Pojed', chlapče, pojed' domů: Píseň je milostá, pojednává o námluvách a vztahu mezi dvěma lidmi. Postrádá výrazy z nářečí, text byl patrně upraven sběratelem L. Kubou při zápise.

Alou, páni muzikanti: Pojednává o tématu života u muziky, zaplacení muzikantům písničku na přání, zmínka o majetkových a sociálních vztazích té doby – nehledě na špatný oděv má peněz dost.

---

⁶³ JINDŘICH, J. Chodský slovník. Plzeň: Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje, 2007. s. 118

⁶⁴ BLÁHA, Z. Tance z Postřekova na Chodsku. Domažlice: Muzeum Chodska a RkOÚ Domažlice, 1995. s. 34

⁶⁵ JINDŘICH, J. Chodský slovník. Plzeň: Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje, 2007. s. 111

6.6 PRÁCE S VYBRANÝMI PÍSNĚMI

Nejen výběr písní, ale i práce s nimi je pro jejich praktické využití důležitá. Z výzkumného šetření pro mě vyplynuly i důležité poznatky a zásady, jak pracovat s chodskou lidovou písní přímo s dětským kolektivem ve škole. Zkušenosti vedoucích souborů i pedagogů z prvních stupňů ZŠ uvádím v následujících kapitolách.

6.6.1 INTERPRETACE OD JEDNOTÓNOVÝCH ŘÍKADEL AŽ PO INTONAČNĚ NÁROČNĚJŠÍ PÍSNĚ

Jak bylo patrné z rozhovorů s respondenty, velmi důležitým faktorem pro dobré nastudování písně je učitelův kvalitní pěvecký a instrumentální přednes písně. To je patrné hlavně u folklorních souborů, kdy vedoucí jsou sami dobrými interprety a mají u dětí jednak přirozenou autoritu a jednak umí adekvátně píseň předzpívat a tím prakticky přiblížit. U souborů i během školní výuky bývá živá interpretace učitelem nebo vedoucím doplněna ještě o vybranou nahrávku. Většina vedoucích a učitelů jsou ženy, jejich hlas je dětskému hlasu bližší, nicméně ani interpretace mužským hlasem nemusí být nevhodná. „Překážkou není ani mužský hlas učitele, který zní o oktávu níž než hlas dětský: je-li však kvalitní, má velký emocionální účinek. Na hlasovou polohu o oktávu níž si děti brzy zvyknou a nepůsobí jim pak při vnímání potíže.“⁶⁶

Dá se říci, že lidová píseň je ideální pro rozvoj pěveckého a mluvního projevu a pěveckých dovedností (dýchání, výslovnost, nasazení a tvorba tónu, dynamicky odlišený zpěv). U pokročilejších žáků je možné zapojit také lidový dvojhlas, můj výběr písní je ale zaměřen čistě na jednohlasý zpěv. Písně jsou sestaveny tak, aby pomohly rozvoji hlasového rozsahu u dětí v souladu s výstupy uvedenými v RVPZV.⁶⁷

Pro komplexní pochopení a porozumění písni dětmi a její vnímání a rychlé naučení je dobré neoddělovat text od melodie. Přesto někteří vedoucí chodských souborů některé písně nacvičují zvlášť. U chodské písně to lze vysvětlit tím, že je dobré v případě

---

⁶⁶SEDLÁK, F. Didaktika hudební výchovy I. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n.p., 1988. s. 207

⁶⁷Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha: MŠMT, 2013. s. 84

nářečí určité výrazy zvláště vysvětlit a upozornit na ně. Specifikum a roli chodského nářečí a nářečí obecně vyzdvihuje i sám Jindřich Jindřich ve své předmluvě k Chodskému slovníku: „Chodské nářečí obsahuje nepřeberné množství starých, osobitých chodských i staročeských vzácných slov, výrazů a vazeb, charakteristických zvláštností, krásné a svérázné bohatství jazyka (zvláště v příslovích, úslovích, rčeních, vlastnostech, průpovídkách, pohádkách a písních). Z toho všeho čerpá umělec – spisovatel i vědec! Nářečí je pro spisovnou řeč živý pramen, silný zdroj.“⁶⁸

Některé písně jsou výrazné melodicky, některé rytmicky, jiné jsou zajímavé svým textem. Při výuce dětí od první do páté třídy na základních školách je určitě třeba zachovat chronologii náročnosti písní – tzn. začít zpívat nejdříve jednodušší popěvky, říkadla a zahrát si s dětmi nějakou hru. Poté je dobré postupně přistupovat k písním a vhodně je seřadit podle jejich náročnosti. Na prvním stupni je určitě dobré odprostit písně od všech ozdob a věnovat se při nácviu pouze základní melodii. Zatímco říkadla jsou jen několika tónové dvou, tří, či čtyřtaktové melodické motivy a jsou spíše textově rozmanité a ve zpěvnících je uvedeno mnoho textových variant, písně mohou být pro interpretaci melodie náročnější, oproti tomu u některých je uvedeno pouze několik slok.

Pro bližší představu o správné a vhodné práci během nácviu písně je možné řídit se následujícími kroky, které by měl vyučující dodržet:

- 1) motivace (rozhovor se žáky, výtvarná složka)
- 2) provedení písně učitelem
- 3) zahrání písně na hudební nástroj (nejdříve bez doprovodu, pak lehce s doprovodem)
- 4) rozhovor o písni, objasnění nářečí, obsah písně
- 5) průpravná cvičení k písni (ty mohou být i součástí rozezpívání v úvodu hodiny)
- 6) osvojení písně – učitel zpívá a vyzve žáky, aby se přidali

---

⁶⁸JINDŘICH, J. Chodský slovník. Plzeň: Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje, 2007. s. 16

Dle charakteru a povaze písně lze ještě doplnit o tyto prvky:

7) pohybový projev, dramatizace

8) zpěv s dirigováním

U dětí je dobré vytvářet repertoár písní, jejich zásobu, kterou by bylo možné vždy zazpívat. To není obvyklé u některých souborů, některé cvičí jen konkrétní pásma v daném školním roce a dále je neudrží. Některé soubory naopak mají určitý kmenový repertoár, který si nově přichozí děti hned osvojují a navíc se všichni společně učí něco nového. Na školách je vhodné nové písně průběžně opakovat a tím si je děti mohou lépe zapamatovat a osvojit.⁶⁹

Při správné volbě a zařazování písní do výuky a repertoáru je třeba brát zřetel také na jejich text. Mnoho písní je milostných či tzv. pijáckých, které nejsou textově vhodné pro interpretaci dětmi. V takových případech je vhodné vybrat písně, kde je tato tematika přiblížena jen v obecné rovině a lze je vhodně vysvětlit a dětem přiblížit. Na poukázání dřívějších poměrů a mezilidských vztahů je možné upozornit v písních robotních a řemeslech. Některé písně jsou mnohdy poučné, jejich text obsahuje nějakou obecnou pravdu, kterou lze aplikovat i na současné poměry.

6.6.2 DOPROVOD PÍSNÍ UČITELEM

V tomto ohledu je důležitá osobnost učitele a jeho vlastní hráčské a interpretační dovednosti. Nejen kvalitní hlasový projev, ale i osobitá instrumentální dovednost může děti motivovat a vzbudit jejich zájem. „Pěvecký přednes písně musí být doplněn učitelovou hrou na hudební nástroj. Hudební nástroj umožňuje volbu vhodné tóniny, odděluje melodii od textu a zvyšuje pozornost k jejímu výškovému pohybu. Rozvíjí smysl pro hudební barvu (témbr) a při doprovodech i tonální a harmonické cítění. Učitelův

---

⁶⁹SEDLÁK, F. Didaktika hudební výchovy I. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n.p., 1988. s. 213 - 215

kvalitní pěvecký a instrumentální přednes podněcuje emoce, navozuje náladu, umožňuje dětem proniknout k obsahu písně, rozvíjí však také hudební představy.“⁷⁰

Na Chodsku doprovází učitelé své žáky převážně na klavír, někteří občas na kytaru, málokdy na housle či flétnu. Je škoda, že učitelé na základních školách neovládají hru na dudy, aby mohli vytvořit dětem při zpěvu chodských písní autentický doprovod. V tomto směru je jako doprovodný nástroj ideální nejvíce využívaný klavír, který umožňuje hru basového tónu a příznávek ve dvou nebo třídobém taktu a tím může svým způsobem nahradit a přiblížit tradiční doprovod dudácké muziky za použití kontrabasu a houslí. Stejně tak je možné napodobit hru tzv. kolečkového rytmu, užívaného ve třídobém taktu – rozdělení dob probíhá v poměru 2 – 1, tedy např. půlová – staccatová čtvrtová, nebo v osminovém taktu čtvrtová – staccatová osminová.

Učitelé by ale mohli ve zvýšené míře využívat tradiční lidové chodské nástroje, které nejsou interpretačně tolik náročné, jako například vozembouch nebo fanfrnoch. Vozembouch je perkusivní nástroj, na který se bouchnutím o zem hraje těžká doba a rukou příznávky, fanfrnoch je džbán potažený kůží, z níž jsou vyvedeny žíně nebo v dnešní době vlasce a při zatahání namočenýma rukama vydává zvláštní zvuk. Tyto nástroje by pak mohli využít sami žáci. V tomto ohledu by jistě bylo možné pozvat občas do výuky nějakého dudáka – ať již učitele z umělecké školy, nebo žáka, který se na tento nástroj učí. Jako praktická ukázka by to bylo jistě motivační.

6.6.3 VLASTNÍ DOPROVOD PÍSNÍ DĚTMI, PRÁCE S PÍSNÍ

Děti se společně s vyučujícím nemusí omezit jen na naučení se písni, tedy její melodii a textu a vlastní interpretaci. Tuto činnost je možné doplnit o další kreativní prvky, v tom má svoji nezastupitelnou roli osobnost vyučujícího.

Děti by měly být schopné reprodukce motivů, témat, jednoduchých skladbiček pomocí jednoduchých hudebních nástrojů z Orffova instrumentáře, zobcových fléten,

---

⁷⁰ SEDLÁK, F. Didaktika hudební výchovy I. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n.p., 1988. s. 207

apod. U jednoduchých písní by cílem práce s dětmi měla být vhodná rytmizace, melodizace a stylizace, případně hudební improvizace – tvorba předeher, meziher a doher s využitím tónového materiálu písně, hudební doprovod (akcentace těžké doby v rytmickém doprovodu, ostinato, prodleva), hudební hry (ozvěna, otázka – odpověď) a jednodílná písňová forma.⁷¹

V ideálním případě využije vyučující dovednosti těch žáků, kteří hrají na nějaký hudební nástroj. Ty jsou samozřejmě na prvním stupni stále ještě omezené, nicméně zapojení dětských hráčů na housle, flétnu nebo klavír není nereálné a někteří vyučující se tomu nevyhýbají. Další možností je využití dětských hudebních nástrojů, které by měly být v instrumentáři každé školy. Mezi základní a nejvíce využívané patří rytmické nástroje bubínek, činel, dřevěný blok, ozvučná dřívka, gong, kastaněty, tamburína, triangl a další. Lze využít také dětské melodické bicí nástroje, mezi něž patří například xylofon nebo zvonkohra, tyto nástroje můžou ovládat děti – klavíristé a tím vytvořit zvukově zajímavé a barevné doprovody. Rytmické nástroje jsou vhodné k písním pochodového a tanečního charakteru, což je právě charakteristika mnohých chodských písní.⁷² Ozvučná dřívka, vozembouch nebo různé bubínky využívají ve svých pásmech také dětské lidové soubory na Chodsku.

V rámci další práce s písní je možné variovat pěvecký projev – kromě sborového jednohlasého zpěvu lze střídat sólový zpěv či zpěv v různých skupinkách na základě principu střídání slok. Mnohé texty chodských písní jsou zaznamenány tak, že je možné střídat zpěv děvčat a zpěv chlapců, nebo chlapce a děvčete jako sólistů.

---

⁷¹Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha: MŠMT, 2013. s. 84

⁷²SEDLÁK, F. Didaktika hudební výchovy I. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n.p., 1988. s. 188

6.6.4 POHYBOVÁ SLOŽKA

Propojení zpěvu písní s pohybem je právě pro region Chodska velmi typické. Stejně tak jako se děti učí od útlého věku v lidových souborech zároveň tančit a zpívat, sejetí těchto dvou složek by mohlo být prospěšné i na základních školách. Děti se tak s písní více sblíží a výuka je doplněna o pohybovou složku, která může pomoci posílit v dětech další zájem.

Pohybovou aktivitou se děti učí pohybovat se v prostoru, utvářet si pohybovou paměť a tvořit taneční kroky ve dvoudobém a třídobém taktu. V souladu s RVPZV je možné tvořit jednoduché lidové tance, děti mohou být ale také vedeny k pohybové improvizaci a vlastnímu vyjadřování, např. vyjádření děje písně pantomimou. Pro pochopení rytmu a metra písně může pomoci i taktování.⁷³

Chodsko je typické mnoha druhy tanců, které se vyvíjely asi od 15. století a staly se vzorem pro mnoho dalších regionů a národopisných souborů. Ty nejvíce užívané jsou kola nebo také kolečka, zajímavé jsou různé druhy figurálních párových tanců, z nichž každý má svá specifika – např. *brambůrka*, *člapák*, *dupavá*, *hulán*, *motovidlo*, *ryjduvák*, *švec* a mnoho dalších. Zvláštností jsou tance se střídavým tancem – *mateník*, *zelenýj kůsek*, *brumlák*, *sýkorka* a jiné.⁷⁴ Na prvních stupních základních škol samozřejmě není možné tyto druhy tanců s dětmi realizovat, vzhledem k věku dětí je tedy dostačující věnovat se kolečkům nebo velmi prosté formě párových tanců.

Důležitá je samotná koordinace jednoduchých pohybů – pohyb rukou při tleskání, pohyb nohou v sedu či střídání těžkých a lehkých dob nohama a rukama. Děti tak mohou jednoduše doprovázet píseň doprovázenou učitelem například na klavír. Střídání těžkých a lehkých dob mohou vyjádřit pochodem (pravá – těžká), či vytvořením jednoduchého chodského kolečka - skupinového tance v kruhu za pravidelného střídání těžkých a lehkých dob nohama.

---

⁷³Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha: MŠMT, 2013. s. 84

⁷⁴BLÁHA, Z. Tance z Postřekova na Chodsku. Domažlice: Muzeum Chodska a RkOÚ Domažlice, 1995. s. 10-95

Při pohybové aktivitě mohou děti vyjádřit rytmus písni také hrou na tělo, například tleskáním, úderem dlaní do stehů nebo tleskání v párech. Děti se přitom mohou učit i vnímání dynamiky, mohou rozlišovat hlasité a tišší části, například odlišením hry při zpěvu a při mezhře.

Taktéž lze postupovat například při tanci – při zpěvu se děti drží a zpívají, při mezhře utvoří kruh a tančí chodské kolečko. Takto to funguje v chodských tanečních souborech při interpretaci písni a jejich pásem. „Písni k tanci *dokolečka* představují hudební formu bytostně spjatou s dudáckou muzikou. U staré muziky se zpívalo i k tanci – tanečníci nejdříve jednu sloku muzikantům předzpívali a ti jim pak její melodii – někdy i s připojenou instrumentální dohrávkou – zahráli k vlastnímu tanci.“⁷⁵

---

⁷⁵MIŠUREC, Z. Západočeská vlastivěda – národopis. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1990. s. 189

ZÁVĚR

Chodské dětské lidové písně jsou na Chodsku stále živě udržovány. Významnou měrou na tom mají zásluhu folklorní soubory a jejich dětské složky. Vztah k lidové písni, regionu Chodska a tradici vůbec je hojně pěstován a rozvíjen u dětí na základních školách, kde se mnozí vyučující na prvních stupních snaží chodskou lidovou píseň využívat a předkládat dětem k interpretaci. Přispívá k tomu i skutečnost, že mnozí učitelé byli nebo stále jsou sami členy folklorních souborů a tím mají k lidové písni vypěstovaný přirozený vztah.

Bohatým zdrojem lidových písní jsou velmi dobře dostupné zpěvníky sběratelů Jindřicha Jindřicha a Ludvíka Kuby, které jsou jako nezbytný pramen využívány stále ve velké míře vedoucími dětských lidových souborů a učiteli na ZŠ. Tato diplomová práce by měla být podnětem pro ještě větší využití těchto pramenů a obsahuje zároveň výběr písní, které by mohly být vhodné k využití na prvních stupních ZŠ.

Ty byly vybrány na základě melodické, rytmické a textové adekvátnosti a náročnosti pro žáky prvního stupně, tedy první až páté třídy. Námětem a oporou pro jejich výběr byl výzkum, který byl realizován s respondenty - vedoucími dětských lidových souborů a samotnými učiteli na prvních stupních ZŠ, velkou inspirací byly i konzultace s učiteli ZUŠ J. Jindřicha Domažlice a praktikujícími hudebníky a zpěváky.

Finální výběr písní uvedený v šesté kapitole není ale v žádném případě vyčerpávajícím výčtem vhodných písní, jen určitým reprezentativním vzorkem a mým vlastním doporučením, kdy je pro každý ročník uvedeno pět písní včetně jedné koledy tak, aby se písně mohly zařadit k repertoáru v jednotlivých ročnících v průběhu celého školního roku. Sbírký a zpěvníky obsahují mnohem více písní a záleží na učitelích, zda se sami rozhodnou využít je jako další zdroj, pramen a vlastně i inspiraci.

Od svého přestěhování se do Domažlic jsem se několikrát aktivně setkala s folklorem, nyní je stálou součástí života naší rodiny. Díky své profesi pedagožky na Základní škole Komenského 17 v Domažlicích a také studia na ZČU v Plzni si stále uvědomuji, jak je dobré protnout realitu života na Chodsku s výukovými materiály. Rozhodla jsem se pro téma chodské lidové písně, aniž bych byla aktivním hudebníkem či

prošla vzdělávacím procesem na hudební škole. Vnímala jsem to jako určitou výzvu a možnost vytvořit materiál, který může být prakticky využit, navíc v tématu, které mi je velmi blízké.

Během práce na DP jsem byla potěšena, že jsem se setkávala se zájmem a s pozitivním ohlasem u těch, kterých se toto téma týká nejvíce – vedoucích dětských folklorních souborů i pedagogů oboru hudební výchova na ZŠ. Rádi sdělovali své zkušenosti a popisovali mi práci s dětmi. Troufám si tvrdit, že je mé oslovení potěšilo a byli rádi, že je toto téma zpracováváno. Bylo by jistě příjemné zjištění, kdyby zájem o lidovou píseň na prvních stupních ZŠ nebyl znát jen na Chodsku, kde je dán silným vlivem tradice v této oblasti, ale i v jiných regionech naší země.

Vytvořením návrhu a výběru chodských písní byl tedy cíl této DP naplněn. Pokud se následně podaří zrealizovat záměr Domažlické dudácké muziky vytvořit na základě této diplomové práce zpěvník s nahrávkou určený pro základní a základní umělecké školy, bude mě to velice těšit. Vždyť lidová píseň má i dnešní mládeži díky pravdám a čistotě svých textů a průzračnosti melodie stále co říci a neměla by být při výuce opomíjena.

RESUMÉ

The main intention of my work is to process the proposal for use of Chod folk songs in teaching at primary schools. The resultant list of the songs is introduced at the end and it will be my pleasure when it evokes a larger usage of these songs in teaching and learning. Equally essential topics are also the mapping the current state of application Chod folk songs at schools in Domažlice region, as well as the way of presenting them in children's Chod ethnographic groups, including the repertoire and materials that are drawn from different collections. In my work are mentioned important folklore groups from the Chodsko region, collectors Jindřich Jindřich and Ludvík Kuba and important arrangers. I met and had interviews with a lot of personalities of the musical life in this region as well as leaders of children folklore groups and music teachers from several elementary schools.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

BLÁHA, Zdeněk. Nezapomenutelné postavy chodského folklóru. 1. vyd. Domažlice: Městské kulturní středisko v Domažlicích, 1999. 115 s. ISBN 80-85042-00-2.

BLÁHA, Zdeněk. Tance z Postřekova na Chodsku. 1. vyd. Domažlice: Muzeum Chodska a RkOÚ Domažlice, 1995. 108 s. ISBN 80-900245-2-1.

CENEFELS, J. - VOGELTANZ, J. Naše Chodsko. 1. vyd. Praha: ONV Domažlice a Nakladatelství dopravy a spojů, 1990. 163 s. ISBN 59-379-88.

FIALA, Jaromír. Jindřichův Chodský zpěvníček pro školní mládež. 1. vyd. Kdyně: Okresní osvětový sbor ve Kdyni, 1929. 46 s. ISBN nevedeno.

JINDŘICH, Jindřich. Chodský slovník. Sestavil Josef Kotal. 1. vyd. Plzeň: Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje, 2007. 383 s. ISBN 978-80-86944-17-3.

JINDŘICH, Jindřich. Chodský zpěvník pro mládež. Uspořádal Jaromír Jindřich. 1. vyd. Praha: Supraphon, 1971. 155 s. ISBN 02-220-71.

JINDŘICH, Jindřich. Jindřichův chodský zpěvník, díl I. 1. vyd. Kdyně: Okresní osvětový sbor, 1926. 124 s. ISBN nevedeno.

JINDŘICH, Jindřich. Jindřichův chodský zpěvník, díl II. 3. vyd. Domažlice: Jindřich Jindřich, 1947. 124 s. ISBN nevedeno.

JINDŘICH, Jindřich. Chodský zpěvník III. 2. vyd. Praha: Národní hudební vydavatelství, 1951. 177 s. ISBN nevedeno.

JINDŘICH, Jindřich. Chodský zpěvník IV. 2. vyd. Praha: Národní hudební vydavatelství, 1951. 118 s. ISBN nevedeno.

JINDŘICH, Jindřich. Chodský zpěvník V. 2. vyd. Praha: Národní hudební vydavatelství, 1952. 142 s. ISBN nevedeno.

JINDŘICH, Jindřich. Chodský zpěvník VI. 2. vyd. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1953. 161 s. ISBN nevedeno.

JINDŘICH, Jindřich. Chodský zpěvník VII. 2. vyd. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1954. 322 s. ISBN nevedeno.

JINDŘICH, Jindřich. Chodský zpěvník VIII. 1. vyd. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1955. 420 s. ISBN nevedeno.

JINDŘICH, Jindřich. Písničky pro mládež. 1. vyd. Praha: Národní hudební vydavatelství Orbis, 1951. 31 s. ISBN nevedeno.

JINDŘICH, Kamil. Diplomová práce – Koncertní činnost Jindřicha Jindřicha, duben 1995, Pedagogická fakulta Západočeské univerzity v Plzni, Katedra hudební kultury.

KUBA, Ludvík. Lidové písně z Chodska. Uspořádala a zpracovala PhDr. Věra Thořová, CSc. 1. vyd. Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR, 1995. 529 s. ISBN 80-85010-97-6.

KUNEŠ, J. - MATĚJKOVÁ, J: 50 let Chodských slavností. 1. vyd. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 2005. 80 s. ISBN 80-86125-61-0.

LIŠKOVÁ, M. Hudební výchova pro 1. ročník základní školy. 1. vyd. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, a.s., 1998. 91 s. ISBN 80-7235-028-5.

LIŠKOVÁ, M. - HURNÍK, L. Hudební výchova pro 2. ročník základní školy. 2. vyd. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, a.s., 2008. 103 s. ISBN 80-7235-312-8.

LIŠKOVÁ, M. - HURNÍK, L. Hudební výchova pro 3. ročník základní školy. 2. vyd. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, a.s., 2010. 111 s. ISBN 978-80-7235-354-5.

LIŠKOVÁ, M. - HURNÍK, L. Hudební výchova pro 4. ročník základní školy. 2. vyd. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, a.s., 2010. 103 s. ISBN 80-7235-322-5.

LIŠKOVÁ, M. Hudební výchova pro 5. ročník základní školy. 1. vyd. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, a.s., 1998. 135 s. ISBN 80-7235-050-1.

MIŠUREC, Z. Lidová píseň a hudba. In. JÍLEK, T. Západočeská vlastivěda: národopis. 1. vyd. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1990. 372 s. ISBN 80-7088-027-9.

MKS v Domažlicích – Městské informační centrum. Putování za folklorem. 1. vyd. Domažlice: MKS, 2006.

POPELKA, I. - JINDŘICH, Jaromír. To vy ste ten skládač? 1. vyd. Praha: Supraphon, 1976. 64 s. ISBN 02-149-76.

PROCHÁZKA, Z. - SVOBODOVÁ, Z. Po skrytých stezkách Domažlicka. 1. vyd. Beroun: Nakladatelství MH Beroun a Nakladatelství Českého lesa v Domažlicích, 2001. ISBN 80-238-7355-5.

SEDLÁK, F. Didaktika hudební výchovy I. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n.p., 1988. 311 s. ISBN 14-440-88.

SLAVÍKOVÁ, M.: Výchovné využití lidové písně v hudební výchově. In Lidová píseň a hudební výchova. Olomouc: Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, 1997, s. 33–36. ISBN 80-85783-16-9.

ŠPELDA, Antonín. Hudební místopis Domažlicka. 1. vyd. Plzeň: Krajské kulturní středisko v Plzni ve spolupráci s OK ONV v Domažlicích, 1974. 172 s. ISBN nevedeno.

ŠPELDA, Antonín. Hudební dílo Jindřicha Jindřicha. 1. vyd. Plzeň: Krajské nakladatelství v Plzni, 1955. 137 s. ISBN nevedeno.

ŠPELDA, Antonín. Chodsko domov můj. 1. vyd. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1975. 104 s. ISBN nevedeno.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

www.dudacka.cz

http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf

www.chodskeslavnosti.cz

www.idomazlice.cz

<http://www.kdm-cz.eu/index.php?menu=objednavky>

www.mrakovskysoubor.cz

www.postrekovo.cz

<https://cs.wikipedia.org>

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č. 1 Domažlické náměstí s věží, bránou a budovou radnice - západní pohled, viz s. 8

Foto: S. Antoš, archiv Městského informačního centra

Obrázek č. 2 Chodské slavnosti v Domažlicích, viz s. 10

Foto: J. Jankovcová, archiv MKS v Domažlicích

Obrázek č. 3 Jindřich Jindřich, viz s. 14

Foto: rodinný archiv Kamila Jindřicha

Obrázek č. 4 Ludvík Kuba, viz s. 23

Foto: https://cs.wikipedia.org/wiki/Ludv%C3%ADk_Kuba

Obrázek č. 5 Zdeněk Bláha – viz Příloha č. 17

Foto: archiv Domažlické dudácké muziky

Obrázek č. 6 Vladimír Baier – viz Příloha č. 17

Foto: archiv Josefa Kuneše

Obrázek č. 7 Josef Kuneš – viz Příloha č. 17

Foto: archiv Josefa Kuneše

Obrázek č. 8 Chodský soubor Mrákov – viz Příloha č. 17

Foto: archiv Chodského souboru Mrákov

Obrázek č. 9 Národopisný soubor Postřekov – viz Příloha č. 17

Foto: archiv Národopisného souboru Postřekov

Obrázek č. 10 Konrádyho dudácká muzika – viz Příloha č. 17

Foto: archiv Konrádyho dudácké muziky

Obrázek č. 11 Domažlická dudácká muzika – viz Příloha č. 17

Foto: archiv Kamila Jindřicha

Obrázek č. 12 Sestry Kuželkovy – viz Příloha č. 17

Foto: archiv Jany Hojdové

PŘÍLOHY

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA 1: BODY A OTÁZKY UVEDENÉ V DOTAZNÍKU

PŘÍLOHA 2: ZPRACOVÁNÍ VÝSLEDKU DOTAZNÍKU A ROZHOVORU - ZÁKLADNÍ UMĚLECKÁ ŠKOLA JINDŘICHA JINDŘICHA DOMAŽLICE

PŘÍLOHA 3: ZPRACOVÁNÍ VÝSLEDKU DOTAZNÍKU A ROZHOVORU - DĚTSKÝ SOUBOR MRÁČEK Z MRÁKOVA

PŘÍLOHA 4: ZPRACOVÁNÍ VÝSLEDKU DOTAZNÍKU A ROZHOVORU - DĚTSKÝ NÁRODOPISNÝ SOUBOR POSTŘEKOV

PŘÍLOHA 5: ZPRACOVÁNÍ VÝSLEDKU DOTAZNÍKU A ROZHOVORU - DĚTSKÉ SOUBORY V KLENČÍ POD ČERCHOVEM

PŘÍLOHA 6: ZPRACOVÁNÍ VÝSLEDKU DOTAZNÍKU A ROZHOVORU - DĚTSKÝ SOUBOR CHODOVÁČEK Z DOMAŽLIC

PŘÍLOHA 7: ZPRACOVÁNÍ VÝSLEDKU DOTAZNÍKU A ROZHOVORU - ZÁKLADNÍ ŠKOLA KOMENSKÉHO 17 V DOMAŽLICÍCH

PŘÍLOHA 8: ZPRACOVÁNÍ VÝSLEDKU DOTAZNÍKU A ROZHOVORU - ZÁKLADNÍ ŠKOLA MSGRE. B. STAŠKA V DOMAŽLICÍCH

PŘÍLOHA 9: ZPRACOVÁNÍ VÝSLEDKU DOTAZNÍKU A ROZHOVORU - ZÁKLADNÍ ŠKOLA MRÁKOV

PŘÍLOHA 10: ZPRACOVÁNÍ VÝSLEDKU DOTAZNÍKU A ROZHOVORU - ZÁKLADNÍ ŠKOLA POSTŘEKOV

PŘÍLOHA 11: ZPRACOVÁNÍ VÝSLEDKU DOTAZNÍKU A ROZHOVORU - ZÁKLADNÍ ŠKOLA KLENČÍ POD ČERCHOVEM

PŘÍLOHA 12: VYBRANÉ PÍSNĚ PRO 1. ROČNÍK 1. ST. ZŠ

PŘÍLOHA 13: VYBRANÉ PÍSNĚ PRO 2. ROČNÍK 1. ST. ZŠ

PŘÍLOHA 14: VYBRANÉ PÍSNĚ PRO 3. ROČNÍK 1. ST. ZŠ

PŘÍLOHA 15: VYBRANÉ PÍSNĚ PRO 4. ROČNÍK 1. ST. ZŠ

PŘÍLOHA 16: VYBRANÉ PÍSNĚ PRO 5. ROČNÍK 1. ST. ZŠ

PŘÍLOHA 17: OBRÁZKY – ODKAZY Z TEXTOVÉ ČÁSTI

PŘÍLOHA 1: BODY A OTÁZKY UVEDENÉ V DOTAZNÍKU

- 1/ Název souboru/školy
- 2/ Jméno vedoucí/vedoucího - pedagoga a doba praxe
- 3/ Věkový průměr dětí / třída
- 4/ Počet dětí (hudební složka, taneční složka, příp. jiné)
- 5/Způsob přijímání nových dětí, případné požadavky na ně, věkový limit (u souborů)
- 6/ Počet zkoušek v týdnu a jejich délka (u souborů)
- 7/ Struktura zkoušky / vyučovací hodiny – celkový průběh, jakým způsobem cvičí a učí se nový repertoár
- 8/ Prameny, odkud čerpají repertoár
- 9/ Kmenový repertoár soboru – chronologicky, s uvedením věku dětí (seznam písní – u souborů)
- 10/ Jak často se repertoár obměňuje či doplňuje
- 11/ Jaký oni sami spatřují význam existence takovýchto souborů (jen soubory)
- 12/ Různé – další informace a témata, která z rozhovoru vyplynou, o nichž chtějí promluvit a považují za důležité, např. způsob motivace dětí, doprovodný výklad k písním (motivační) apod.

PŘÍLOHA 2: ZPRACOVÁNÍ VÝSLEDKU DOTAZNÍKU A ROZHOVORU - ZÁKLADNÍ UMĚLECKÁ ŠKOLA JINDŘICHA JINDŘICHA DOMAŽLICE

Folklorní soubor při ZUŠ J.Jindřicha Domažlice lze rozdělit na dvě věkové skupiny – v mladší jsou soustředěné děti ve věku od 4 do 9 let, od 10 let pak navštěvují děti starší skupinu. Každá z nich má svoji dudáckou muziku – mladší Študáckou dudáckou muziku vedenou Josefem Kunešem a starší Chasnickou dudáckou muziku vedenou Vlastimilem Konrádym. Dětský folklorní soubor má na škole tradici téměř od jejího založení v roce 1951, kdy ji vedl pan Jiří Konrády, po něm vedení převzal ředitel Stanislav Tomala. Za jeho éry v osmdesátých letech 20. stol. působila na škole jen dudácká muzika se zpěvačkami, taneční složku tehdy zajišťoval taneční soubor Chodováček při Mateřské škole v Domažlicích, který tato dudácká muzika doprovázela. Od devadesátých let začal

na umělecké škole působit opět taneční soubor, který byl postupně vedený L. Jirsákovou, I. Řezníčkovou (nyní Havrusevičovou), J. Holoubkovou a v současné době vede taneční soubor Martina Pincová. Pěvecké složce souboru se věnuje Jitka Svobodová.

Mladší soubor má v současné době kolem 25 dětí, starší 16. Obě dudácké muziky prochází svým vývojem v závislosti na aktuálním stavu hráčů, většinou hraje v počtu šesti hudebníků – 2 klarinety, dudy (někdy dvoje dudy), dvoje housle, kontrabas. Děti, jejichž rodiče projeví zájem o zařazení do souboru, neprochází přijímacími zkouškami a nebývají nějak zvlášť vybírány. Do kapel jsou přijímáni všichni dudáci, které připravují jejich vyučující, u ostatních nástrojů jsou přijímáni podle aktuální potřeby. Záleží také na osnovách v rámci ŠVP – v době, kdy nastane během studia povinná komorní či souborová hra a žáci postoupí do tohoto ročníku, učitel jim nabídne zapojení se do folklorní dudácké muziky a nabídne žáka vedoucímu.

Důraz je kladen na správnou strukturu zkoušky. U těch nejmenších dětí se začíná hrou nebo rozpočítadlem, děti mají pohybovou rozcvičku. Při učení se nové písničky si děti přeříkají slova nejdříve bez hudby, pak písničku začínají zpívat celou. Na konec zkoušky pak přijde žákovská dudácká muzika a písničky či pásma se zkouší dohromady. Zkouška dudácké muziky má několik fází – v první se naladí nástroje, pak zkouší novou skladbu po jednotlivých nástrojích např. jen ve dvojicích, poté zkouší celá kapela. V závěru hodiny přechází do zkoušky tanečního souboru, který doprovodí. Během roku se tak nazkouší 8 – 10 písní. Velkou motivací je pro soubory vystoupení na Chodských slavnostech, na něž se připravují během jarních měsíců.

Soubor při umělecké škole nefunguje jako lidové soubory na chodském venkově, nemají žádné soustředění či prázdninové aktivity. Na vesnicích jsou soubory celistvou komunitou, pořádají týdenní soustředění či tábory, během nichž cvičí další repertoár nad rámec pravidelných zkoušek během roku.

Podle zkušenosti Josefa Kuneše a Martiny Pincové není jednoduché vybírat písničky pro děti. Je třeba dbát na adekvátní rozsah, a aby byly úměrné věku. Obtížné je také najít písničky s vhodným textem, mnoho z nich je například pijáckých či milostných, což není pro dětské zpěváky vždy vhodné. Písňe čerpají ze zpěvníků Jindřicha Jindřicha a vyjimečně Ludvíka Kuby. Repertoár pro malé děti je inspirován výňatky z Hanýžky

a Martínka od Jindřicha Šimona Baara. Písňe pro muziky upravují jejich vedoucí Josef Kuneš a Vlastimil Konrády, úpravy přizpůsobují hráčským schopnostem a dovednostem žáků, kteří jsou právě členy.

Taneční soubory ani dudácké muziky nemají kmenový repertoár, který by si udržovali a byli schopni jej kdykoliv uvést. Vzhledem k obměně dětí to ani není možné, nacvičí se 2 – 3 pásma za rok, k nimž se vedoucí vrací až po několika letech, kdy jsou mezi členy již nové děti. Praxe je taková, že v průměru se nacvičí jedno pásmo za jedno pololetí. V období Vánoc se repertoár přizpůsobuje a vybírají se koledy, s nimiž se pak vystupuje při různých příležitostech.

Vedoucí souborů spatřují v jejich existenci na ZUŠ zásadní význam – v první řadě je to zachování kontinuity udržování tradic. U domažlických dětských souborů je škoda, že děti nemůžou jít pokračovat do souboru, mnozí to ale vyřeší tak, že se pak stanou členy folklorních souborů v Postřekově či Mrákově. Praxe je taková, že asi 80 – 90 procent dětí v pubertě přestane soubor navštěvovat, přesto v nich folklor nějakou stopu zanechá a není neobvyklé, že se kolem věku dvaceti let stanou členy nějakého dospělého souboru. Jako obzvláště vhodné a u dětí velmi oblíbené považují tyto písňe, které tvoří stěžejní část repertoáru: *Marjánko, Marjánko, Náš pejsek huňatyj, Jen ty k nám Honzíčku, Páni muzikanti, zahrajte nám, Postřekovo pěkná ves, Já se dycky vohlídám, Na rozloučení*.⁷⁶

PŘÍLOHA 3: ZPRACOVÁNÍ VÝSLEDKU DOTAZNÍKU A ROZHOVORU - DĚTSKÝ SOUBOR MRÁČEK Z MRÁKOVA

Soubor Mráček funguje při Chodském souboru Mrákov od roku 1989, do té doby fungoval dětský soubor v Mrákově při místní základní škole. Hlavní vedoucí je již 27 let Marie Johánková, které s vedením souboru pomáhají Anna Bayerová a Jitka Růžková.

Dětský soubor pracuje ve dvou věkových skupinách – první sdružuje děti ve věku 5 – 9 let, ve druhé tančí děti ve věkovém rozpětí 10 – 15 let. V současné době má Mráček

---

⁷⁶Osobní rozhovor s Josefem Kunešem a Martinou Pincovou

přibližně 50 dětí a doprovází ji dudácká muzika Dráteníci. Praxe je jako u jiných takových uskupení taková, že když děti odrostou, odchází a nahradí je mladší hráči. Vedoucím pomáhají s úpravami učitelé ZUŠ J. Jindřicha Domažlice J. Kuneš a V. Konrády, taneční složku vedou sami.

Při přijímání dětí neprobíhá nějaké přijímací řízení, bývá přijat každý, kdo přijde. Jedinou podmínkou je pořízení vlastního kroje. Děti začínají tančit a zpívat ve věku pěti let, podle vedoucích to v mladším věku nemá příliš význam. Zkouška se koná jednou týdně a trvá jednu hodinu. Začíná rozvíčkou – zpívají se písničky, při tom je zpěv propojen s pohybem (např. děti chodí při zpěvu dokola, při mezihře se pustí). Při výuce nové písně si nejdříve předříkají slova, která mívají někdy vytištěná, pak propojí text s melodií. Když je písnička součástí tanečního pásma, propojí se s tanečními kroky. Zpravidla v únoru se začíná cvičit nové pásmo, které je představeno v srpnu v rámci festivalu Mrákovská hujta.

Písně, říkadla a hry jsou čerpány z děl Jindřicha Jindřicha a Jindřicha Šimona Baara. Repertoár se přizpůsobuje schopnostem dětí, některé lépe a raději zpívají, některé jsou více pohybově nadané. Mnohé děti znají repertoár z velkého souboru od svých rodičů. Často přebírají pásma z velkého souboru, který upraví pro děti. Oblíbené a pro děti vhodné jsou písně z pásma *My z Mrákova (Měla babka, Muziky muziky, Rejdovačka), Máje či Hopsasa hejsasa*. Děti rády zpívají písně *V Nevolickém hroudí, Přenechčasný plácek* či *My z Mrákova*. V období Vánoc zpívají děti koledy a tanec je podle starých zvyků vynechán.

Mráček pořádá také letní tábory, většinou v nějakém penzionu se zázemím, kde každý den procvičují písně a pásma. Mráček funguje jako velmi důležitá příprava pro výchování dalších členů Chodského souboru Mrákov, kteří mnohdy přichází právě z jeho řad.⁷⁷

---

⁷⁷Osobní rozhovor s Marií Johánkovou a Annou Baierovou

PŘÍLOHA 4: ZPRACOVÁNÍ VÝSLEDKU DOTAZNÍKU A ROZHOVORU - DĚTSKÝ NÁRODOPISNÝ SOUBOR POSTŘEKOV

Hlavní vedoucí tohoto souboru je Jana Zuberová, které pomáhají členové Národopisného souboru Postřekov Radek Zuber, Jana Kuželková, Jiří Královec a Lenka Blacká. Soubor prošel mnoha změnami a vývojovými etapami tak, jak se měnili jejich vedoucí.

Věkový průměr dětí je 8 let, nejmladším jsou 4 roky, nejstarším 12 let. Zkušenost vedoucí je taková, že bývají přijímány i děti mladší, které si na zkouškách spíše sami hrají, ale stále vnímají, co se děje. Jakmile pak dorostou do věku 5 – 6 let, najednou se zapojí a písničky díky jejich naposlouchání umí, podobné je to s pohybem. Stejně jako předchozí soubory, i tento je rozdělen do dvou věkových skupin, přičemž hranice bývá kolem 11 let. Jsou přijímány všechny děti, které o tanec a zpěv projeví zájem, přirozeným vývojem pak některé skončí. Zvláště u menších dětí je vítané, když se zkoušek účastní i rodiče, kteří zajišťují pomoc při běžných potřebách svých dětí a vedoucí tak mají čas a prostor na vlastní práci.

Dětí je v současné době přibližně 30, nelze stanovit úplně přesný počet, ten se se stálým příchodem a odchodem určitého procenta dětí mění. Mnohé děti zcela přirozeně po určité době ztratí zájem, pak je to ale najednou začne opět bavit. Výhodou tohoto relativně velkého počtu dětí je fakt, že i při vyšší nemocnosti je soubor stále schopen vystupovat. Zájem o členství nemají jen děti z Postřekova, nebývá výjimkou, když se přihlásí i nějaké děti z Domažlic.

Soubor má jednu zkoušku týdně – každý čtvrtek se schází mladší skupina, v pátek pak zkouší skupina starších dětí, které se svojí zkouškou naváží na zkoušku velkého souboru od 20:00. Mnozí z nich se jí také zúčastní a tvoří v rámci velkého souboru tzv. „omladinu“. Zkoušky dětských souborů trvají 60 minut a jsou rozděleny krátkou přestávkou.

Zkouška většinou začíná zpěvem písně, nebo krátká rozcvička. Protože přicházejí děti hned z družiny, která velmi často podniká výlety po okolí, bývají děti unavené a věnují se spíše rovnou nácviku písní, ty pak bývají prokládané pohybem. Texty písní děti

nedostávají napsané, učí se náslechem a častým opakováním po jednotlivých slokách. Někdy se učí zpočátku text zvlášť, někdy rovnou s melodií, podle náročnosti písně a věku dětí. Pokud děti zpívají nový text na již známý nápěv, je práce samozřejmě jednodušší. Vedoucí píseň předzpívá, děti se jí pak opakováním učí. Důležité je prokládání činností – po nácviu první sloky dochází ke změně aktivity, poté se učí další sloku. Při nácviu se snaží stát v nějaké dané formaci, aby si zvykli na pohyb a působení na jevišti, tak vydrží několik minut.

Co se týká tance, tančí děti většinou hromadné tanec, tzv. kolečka, která bývají ve dvoudobém nebo třídobém taktu. Děti mají většinou problémy s rytmem a koordinací pohybu, proto až od 11 – 12 let věku začínají tančit párové tance. Kolečka umí zrychlovat přibližně až od 6 let. Zajímavou činností je skákání v rytmu, což pro děti bývá těžké. Učí se tím rytmus a motoricky se snaží zvykat na melodii a rytmus, které píseň či instrumentální skladba vyjadřuje.

Repertoár souboru se dá rozdělit na dvě části – v té první jsou písně a pásma, které znají sami vedoucí z vlastního dětství od svých učitelů. Druhá část jsou pak taneční choreografie a kombinace písní, které si sami tvoří. Mnohdy zjednoduší a upraví pásma z dospělého souboru, čímž děti připravují na pokračování jejich působení v pozdějším věku. Na méně oficiálních vystoupeních dochází i k tomu, že se děti zapojí k tanci velkého souboru. Také pro tento soubor některá pásma vytvořil skladatel a upravovatel Josef Kuneš, v posledních letech začal pro muziku upravovat písně také klarinetista souborové muziky Sekáč Roman Kalous.

Určitým vrcholem či cílem celoroční práce je vystoupení v rámci Chodských slavností. Během roku se stanoví, co se v rámci tohoto festivalu bude zpívat a tančit a děti se na to v průběhu roku připravují. Hudební složku zajišťují žáci ZUŠ J. Jindřicha Domažlice, kteří vytvořili malou dudáckou muziku a na zkoušky dojíždějí jednou měsíčně. Dětský soubor má v repertoáru tři pásma, která se prostřídávají, takže různé věkové skupiny dětí si osvojí všechny. Často se prokládají taneční pásma se hrami.

Cílem vedoucích je naučit děti od každé písně alespoň 3 – 4 sloky. Ve velkém souboru jsou problémy s tím, že členové umí jen jednu nebo dvě sloky, což je málo. Hlavní poslání vedení dětského souboru spatřují v zaplnění určitého nedostatku nových

tváří ve velkém souboru. Dle jejich slov se souboru nedostávalo v minulosti v Postřekově přílišné oblibě a zájmu veřejnosti, v poslední době se situace začíná zlepšovat. Zajímavostí je fakt, že soubor má více chlapců než děvčat. Tento jev souvisí přímo se zastoupením chlapců a děvčat na škole v Postřekově – na jedno děvče připadají zhruba dva chlapci. Dobrou zásadou vedoucích je to, že se nikdy neruší zkoušky. I když je málo dětí, nebo jsou například nemocní hlavní vedoucí, děti se sejdou a hrají například jen hry. Důležité je, že je v nich pěstován smysl pro pravidelnost a zodpovědnost zkoušek se účastnit. Na rozdíl od souboru Mráček z Mrákova je dětem poskytován chodský kroj, což je zásluhou paní Langové, která se o ně stará. Mezi nejoblíbenější písně z repertoáru tohoto souboru patří: *Ztratila sem kajdu, Kořalička teta moje, Posvícení máš, To je zlatý posvícení* nebo *Muzikantí vy ste, mjiluváli byste.*⁷⁸

PŘÍLOHA 5: ZPRACOVÁNÍ VÝSLEDKU DOTAZNÍKU A ROZHOVORU - DĚTSKÉ SOUBORY V KLENČÍ POD ČERCHOVEM

Tento soubor již neexistuje, je ale uveden z toho důvodu, že jej dlouhá léta vedly Jana Hojdová a Marie Freiová a ve své době patřil díky jejich vedení k předním dětským souborům regionu.

Vznikl v roce 1974 a velkou měrou na tom měly zásluhu děti obou zpěvaček – Martina, Irena a Ivana Hojdovy a Petr, Lenka a Lída Freiovi. K nim se postupně přidávali jejich spolužáci a vrstevníci, až se soubor během deseti let rozrostl do 3 věkových skupin. V době svého rozkvětu měl na 70 dětí. Soubor vystupoval na mnoha festivalech nejen v Československu, ale i v zahraničí a měl za sebou i několik natáčení pro rozhlas a televizi.

Jana Hojdová a Marie Freiová, tehdy učitelky klenečské mateřské a základní školy, byly autorkami pásem o lidových zvycích na Chodsku, starali se jak o pěveckou, tak i taneční složku. Mezi nejoblíbenější pásma patřila *Jaro už je tu, Líto, líto, líto, kdes tak dluho bulo, Kdy je zima mráz, Hajjji, nynyj, má panyňko* či *Hu panskýho dvora*.

---

⁷⁸Osobní rozhovor s Janou Zuberovou

Zpěvačky, členky známého chodského pěveckého dua, kladly velký důraz na zpěv. Zkoušky probíhaly jednou, ale i vícekrát týdně, podle toho, zda soubor čekalo nějaké významnější vystoupení. Původní složení souboru bylo zajímavé i v tom, že členové byly děti z jejich rodin, proto se často zpívalo a zkoušelo i doma, patřilo to k rodinné tradici a tak došlo k semknutí přirozeného předávání písní z generace na generaci a cíleného pedagogického působení vedoucích souborů a zároveň matek dětí v jedné osobě.

Soubor se těšil velké oblibě, vystupoval na folklorních festivalech a několikrát i v cizině. Přijímání dětí nebylo výběrové, kdo chtěl, byl přijat. Zkoušelo se vždy v pátek od 14:00 do 18:00 hod podle jednotlivých kategorií, před vystoupením se zkoušelo i častěji. Zkouška obsahovala pěveckou i taneční průpravu. Jako zdroj písní sloužil Chodský zpěvník Jindřicha Jindřicha, Chodské písně a pohádky J. Š. Baara, Chodská čítanka autorského kolektivu Baar, Hruška, Teplý. Písně upravoval Jan Kuželka, později Martina Hojdová.

Zakladatelky a vedoucí souboru spatřovaly jeho význam zejména v přínosu trvalých hodnot, kterými jsou písně, tance a zvyky. V neposlední řadě šlo i o krásné využití volného času.⁷⁹ Na zkouškách se vedoucí snažily vytvořit příjemné prostředí, dbaly na hlasovou hygienu a správné vedení hlasu. Každému zpívání předcházely rozcvičky a různá dechová a pěvecká cvičení.

S Hlatravánkem také účinkovali instrumentalisté – dudačka Martina Hojdová a dudák Petr Frei, ale i různá dětská a mládežnická uskupení, z nich uvedme například Dětskou dudáckou muziku Lidové školy umění Domažlice pod vedením Stanislava Tomaly, která s dětským souborem spolupracovala v osmdesátých letech. Na konci devadesátých let soubor Haltravánek přestal existovat, v Klenčí pod Čerchovem jeho funkci převzal Národopisný soubor Drndálek, který vznikl v roce 2004, kde v té době tančilo více než dvacet dětí. Tento soubor přestal v roce 2010 aktivně pracovat.⁸⁰

---

⁷⁹Osobní rozhovor s Janou Hojdovou

⁸⁰Osobní rozhovor s Janou Hojdovou a Martinou Moryskovou

PŘÍLOHA 6: ZPRACOVÁNÍ VÝSLEDKU DOTAZNÍKU A ROZHOVORU - DĚTSKÝ SOUBOR CHODOVÁČEK Z DOMAŽLIC

V osmdesátých letech dvacátého století působil v Domažlicích velmi aktivně dětský taneční soubor Chodováček, který dlouhá léta vedla paní Miloslava Konrádyová. Soubor často doprovázela Dětská dudácká muzika LŠU pod vedením tehdejšího ředitele Lidové školy umění v Domažlicích a učitele na housle Stanislava Tomaly.

Ve své době to byl jediný taneční soubor fungující v Domažlicích, kam bylo možné přihlásit děti předškolního a školního věku. Děti zde tančily a zpívaly ve věku 4 – 10 let a jejich počet se v průběhu existence souboru pohyboval okolo dvaceti žáků mateřských škol a prvních stupňů základních škol. K přijetí dětí bylo nutné, aby splnily minimální intonační a pohybové předpoklady, jednalo se o výběrový soubor. O dobré úrovni a velmi svědomitém a cílevědomém přístupu vedoucí svědčí fakt, že zkoušky probíhaly dvakrát týdně, trvaly celé dvě hodiny a v případě přípravy na důležité vystoupení se všichni scházeli i častěji.

Při zkouškách byl dětem nejdříve vysvětlen text nové písně, pak se tančily různé pohybové variace na klavírní doprovod, aby se děti dobře sblížily s rytmem a metrem písně a poslechem si zažily i melodii. Jako ve všech ostatních souborech, i zde byl jako pramen využíván Chodský zpěvník Jindřicha Jindřicha, repertoár byl také doplňován nahodile písněmi z horního a dolního Chodska, které vedoucí sama znala a dětem takto přímo předávala. Podle náročnosti interpretovaných písní býval soubor rozdělován do dvou skupin, a to i v rámci jednoho vystoupení. Repertoár se doplňoval průběžně, soubor fungoval kontinuálně, děti přirozeně odrůstaly, odcházely a stejně tak přicházely nové.

Podle slov vedoucí paní M. Konrádyové bylo jejím cílem vybudovat v dětech vztah k rodnému kraji a celé oblasti Chodska. Repertoár souboru – pásma, cykly písní

a tematické programy – se bohužel nedochoval, proto není možné uvést nějaké konkrétní tituly.⁸¹

PŘÍLOHA 7: ZPRACOVÁNÍ VÝSLEDKU DOTAZNÍKU A ROZHOVORU - ZÁKLADNÍ ŠKOLA KOMENSKÉHO 17 V DOMAŽLICÍCH

Hlavním vyučujícím hudební výchovy na prvním stupni je na Základní škole Komenského 17 Domažlice pan Mgr. Zbyněk Mrkos, který vyučuje převážně ve třetích až pátých ročnících.

Ve výuce využívá standardní učebnice hudební výchovy, tedy Hudební výchova pro 1. - 5. ročník ZŠ autorky Marie Liškové a jako doplňující zdroj písní zpěvníky Já, písnička 1 a Já, písnička 2. Kromě toho zpívá s dětmi také jiné chodské písně, než které jsou zde uvedeny. Pan učitel Mrkos je absolventem Základní umělecké školy Domažlice a jako klavírista účinkoval v několika tanečních kapelách, nicméně vztah k chodskému folkloru má velmi vřelý a zná mnoho chodských písní. Znalost chodského repertoáru stále zdokonaluje i díky tomu, že je dirigentem pěveckého sboru na škole. Školní repertoár obohacuje i o písně převzaté od chodských souborů – všechny soubory na Chodsku dobře zná, s mnohými členy je v kontaktu, neboť jsou to v častých případech jeho spolužáci z umělecké školy nebo i ze studií na VŠ. Je trochu škoda, že dětem nebývají pouštěny nahrávky CD chodských dudáckých muzik a souborů, nicméně to může být podnět pro další takovouto činnost, která by výuku jistě vhodně doplnila.

Praxe výuky chodské lidové písně je obdobná, jak postupují vedoucí souborů. Kvůli nářečním specifikům si všichni text nejdříve pročtou, vysvětlí si některé výrazy a správnou výslovnost a artikulaci, často k poslechu nějaké interpretace písně využije vyučující záznam na internetu. Pak si děti píseň všichni zazpívají, nejdříve jednotlivé sloky, následně celé s mezihrami. Melodie nápěvu, hudební doprovod a mezihry jsou hrány výlučně na klavír, což je logické, neboť vyučující je od malička velice zručným klavíristou.

---

⁸¹Osobní rozhovor s Miloslavou Konrádyovou

Jako velmi pozitivní lze hodnotit, že vyučující prakticky využívá ve své výuce děti, které navštěvují místní Základní uměleckou školu Jindřicha Domažlice a dětský folklorní soubor. Děti mohou své dovednosti, například hru na nějaký hudební nástroj, předvést svým spolužákům a bývají tak aktivně zapojeni. Je to dobré hlavně pro to, že si uvědomují smysl a význam výuky hry na nástroj tím, že jsou v této souvislosti nějak využiti a platní. Děti, které chodí do folklorního souboru často doplňují k lidovým písním další sloky tak, jak je znají právě ze souboru.⁸²

PŘÍLOHA 8: ZPRACOVÁNÍ VÝSLEDKU DOTAZNÍKU A ROZHOVORU - ZÁKLADNÍ ŠKOLA MSGRE. B. STAŠKA V DOMAŽLICÍCH

Již od osmdesátých let minulého století fungují v Domažlicích samostatně školy dvě, obě jsou zřizované městem Domažlice, nicméně mají samostatný provoz, vedení a samozřejmě také učitelský sbor. Základní škole Msgre. B. Staška v Domažlicích se ve městě neřekne jinak, než „nová škola“. Zde vyučuje hudební výchovu na prvním stupni Mgr. Jitka Svobodová, která zároveň působí na Základní umělecké škole Jindřicha Jindřicha jako úspěšná sbormistryně sborů Vrabčáci, Skřivánci a Duha. Zároveň připravuje v rámci folklorního souboru na ZUŠ sborovou pěveckou složku členů, sepsání její práce jako učitelky ZŠ a práce ve folklorním souboru na ZUŠ je tedy více než zřejmé.

Jitka Svobodová vyučuje hudební výchovu převážně ve čtvrtých a pátých ročnících a velmi ráda využívá kromě standardních učebnic také různé zpěvníky, např. Já, písnička 1, Já, písnička 2, zpěvník autorské dvojice Z. Svěrák – J. Uhlíř Když se zamiluje kůň a další. Ráda své hodiny doplňuje také o chodské lidové písně, která sama zná z několika důvodů – sama pochází z Postřekova a již od dětství díky své rodině, přátelům a souboru má k lidové písni velmi úzký vztah. Neocenitelné je jistě i působení jako hlasová poradkyně v souboru při ZUŠ, zná velmi dobře repertoár připravovaný Josefem Kunešem a Vlastimilem Konrády a i tyto písně využívá při své pedagogické praxi na ZŠ. Podobně jako vyučující na ZŠ Komenského 17 Zbyněk Mrkos využívá i ona svých četných kontaktů

---

⁸²Osobní rozhovor s Mgr. Zbyňkem Mrkosem

a znalost prostředí snad ve všech folklorních souborech a lidových muzikách na Chodsku, z jejichž repertoáru také čerpá.

Vzhledem k tomu, že je sama vynikající klavíristkou, využívá při výuce výlučně tento nástroj. Často ale dětem pouští nahrávky chodských lidových souborů a Konrádyho a Domažlické dudácké muziky. Sama uznává, že nevyužívá nijak zvlášť děti, které do souborů chodí nebo se učí na nějaký pro chodskou hudbu specifický hudební nástroj, může to být ale předmětem dalších úvah a obohacení hodin. Je třeba ocenit, že Jitka Svobodová pěstuje k dětem vztah k folkloru a místu, ve kterém žijí, a to hlavně proto, že ona sama cítí k Chodsku velmi hluboký vztah. Například v období masopustu při výuce pouští dětem na videu ukázkou z masopustu v Postřekově, hovoří s nimi o chodských krojích a také o Jindřichu Jindřichovi.⁸³

PŘÍLOHA 9: ZPRACOVÁNÍ VÝSLEDKU DOTAZNÍKU A ROZHOVORU - ZÁKLADNÍ ŠKOLA MRÁKOV

V základní škole Mrákov vyučuje hudební výchovy v prvním až čtvrtém ročníku Mgr. Květa Majerová, která má velmi blízko k folkloru – byla členkou Chodského souboru Mrákov a vyučuje zpěv na Základní umělecké škole Kdyně, kam za ní mnoho dětí z dětského souboru Mráček dojíždí. Ze všech škol je možné právě zde sledovat největší propojení mezi vyučujícím na ZŠ a životem folklorního souboru.

Paní učitelka Květa Majerová velmi ráda a často doplňuje písně uvedené v běžných učebnicích hudební výchovy o chodské písně, které vybírá z Chodského zpěvníku Jindřicha Jindřicha. Jako hlasová pedagožka a hlasová poradkyně souboru je s chodskou písní stále v kontaktu a snaží se ji mezi dětmi velmi aktivně propagovat. Mnoho jejích pěveckých žáků působí nyní ve folklorních souborech ale také místních dechových hudbách jako pěvečtí sólisté.

---

⁸³Osobní rozhovor s Mgr. J. Svobodovou

Výuka na ZŠ je pod jejím vedením protknuta snahou o aktivní zapojení dětí. Využívá rytmické hudební nástroje z Orffova instrumentáře, s nimiž děti písně jednoduše doprovázejí, ona sama hraje na klavír. Děti zapojuje i pohybově, například tancem chodského kolečka, což je ideální varianta. Z její práce je zřejmá znalost praxe vedení chodského souboru, kterému se snaží běžnou výuku hudební výchovy na ZŠ ozvláštnit. To samozřejmě může velmi pozitivně působit na dětské vnímání lidové hudby a budování vztahu k Chodsku. To je prohloubeno i pouštěním ukázek dudácké hudby na různých CD.

Mnozí žáci jsou zároveň členové souboru Mráček, toho vyučující velmi ráda využívá při nácviu písní, a pokud děti umí píseň, kterou vyučující nezná, naučí se ji všichni společně a pak je zařazována do další výuky. Velmi pozitivně vnímám i snahu paní učitelky děti motivovat a využívat to, co se naučí, zejména zapojením při různých vystoupeních v Mrákově a blízkém okolí – například školní akce v rámci ZŠ, výlov Smolovského rybníka, zpívání při rozsvícení vánočního stromu, masopust, Den vody aj.⁸⁴

PŘÍLOHA 10: ZPRACOVÁNÍ VÝSLEDKU DOTAZNÍKU A ROZHOVORU - ZÁKLADNÍ ŠKOLA POSTŘEKOV

Hlavní vyučující hudební výchovy na Základní škole Postřekov je Mgr. Lenka Pajmová, která má na starosti výuku ve druhém až pátém ročníku. Stejně jako v Mrákově funguje i v Postřekově úzké sepjetí rodin, dětí, školy a souborů a tak jsou děti stále v kontaktu s chodskou lidovou písní, mnohé z nich aktivně jako členové dětského národopisného souboru.

Kromě učebnic hudební výchovy z nakladatelství Nová škola čerpá vyučující také z Chodského zpěvníku Jindřicha Jindřicha, využívá ale také své vlastní znalosti a osobní zdroje – rodinu a známé působící v Národopisném souboru Postřekov. Velmi ráda tak chodské písně zapojuje do výuky, převážně ty, které se vztahují k Postřekovu a jeho tradicím.

---

⁸⁴Osobní rozhovor s Mgr. Květou Majerovou

Protože děti nemají ještě osvojenou chodskou slovní zásobu, která se v Postřekově mnohdy využívá i v běžné mluvě, rozeberou si společně nejprve text a různé jazykové odlišnosti. Zvláště se také zabývají rytmem, pak melodií a píseň si velmi často i zatančí. Práci s písní spojí často i s tvorbou ilustrací dětí k danému tématu nebo náladě písně. Pro doprovod využívá klavír nebo housle, živý doprovod také doplňuje nahrávkami, převážně Národopisného souboru Postřekov nebo i různé videozáznamy na portále youtube.com.

Děti ze souboru paní učitelka velmi ráda zapojuje do výuky – členové souboru učí ostatní nové písně, nové sloky a třeba i předvádí nová pásma. Rády se velmi spontánně dělí o své zážitky ze zkoušek i z vystoupení. I v této škole je sepejetí se souborem při výuce hudební výchovy velmi patrné a z vyprávění paní učitelky je znát její velmi vřelý vztah k chodskému folkloru a Postřekovu, který se snaží předat dál na děti.⁸⁵

PŘÍLOHA 11: ZPRACOVÁNÍ VÝSLEDKU DOTAZNÍKU A ROZHOVORU - ZÁKLADNÍ ŠKOLA KLENČÍ POD ČERCHOVEM

Jak již bylo uvedeno výše, v Klenčí pod Čerchovem folklorní soubor Haltravánek již aktivně nefunguje, vztah k folkloru je v rámci zájmové činnosti a volnočasové aktivity udržová a pěstován v dětech prostřednictvím výuky na klenečské pobočce Základní umělecké školy Jindřicha Jindřicha Domažlice. Ke vztahu k folkloru vede své děti ale také učitelka hudební výchovy na prvním stupni na Základní umělecké škole Klenčí pod Čerchovem Mgr. Šárka Šleisová.

Ona sama navštěvovala hodiny klavíru a aktivně působí jako členka pěveckého sboru Čerchovan v Domažlicích, její vztah k lidové písni je také podporován ze strany mnoha kolegů a známých. Její snahu o zpestření běžné výuky na ZŠ dokládá hojně využívání různých pramenů nad rámec učebnic hudební výchovy, například první dva díly zpěvníku Já, písnička, Zpěvník lidových písní, Zahrajte mi písničku či zpěvníky Jana

---

⁸⁵Osobní rozhovor s Mgr. Lenkou Pajmovou

Vodňanského a autorské dvojice Svěrák – Uhlíř. Vzhledem k tomu, že ona sama bývala členkou Haltravánku, využívá písně z repertoáru tohoto souboru a předává je dál svým žákům. Sama uvádí, že mnohé z nich ani ve zpěvnících nenašla. I ona má zkušenosti s tím, že děti mnohdy nerozumí nářečí, proto jim vysvětluje nejdříve text zvláště a vysvětluje regionální výrazy a odlišnosti od spisovné češtiny. Děti doprovází na klavír a po našem rozhovoru zvažuje i to, že hodinu doplní o zařazení nějakých praktických ukázek a nahrávek autentické chodské lidové hudby.⁸⁶

---

⁸⁶Osobní rozhovor s Mgr. Šárkou Šleisovou

PŘÍLOHA 12: VYBRANÉ PÍSNĚ PRO 1. ROČNÍK 1. ST. ZŠ

Allegretto

ŽÁBA LEZE NA BEZU

J. Jindřich, Chodský zpěvník, č. 25. VII. B. Rozpočítadlo před hrou

1. Žá - ba le - ze na be - zu, já tám za ni po - le - zu.

ku - ry vo - na, tu - ry já, haž ji chy - tnu, bu - re má.

2. Leze žába po železe, nedá pokoj, haž tám vleze,
kury vona, tury ...

3. Běžil zajouc kolem plotu, roztrh sobě novú botu,
liška mu ji zašivala, veverka se posmívala.

4. Nemušis se posmívátí, dyť já humjím zašívátí:
Styry voka, haklík ven, huteč, Kube, z kola ven!

Allegro moderato.

KOVÁŘI, KOVÁŘI

J. Jindřich, Chodský zpěvník, č. 37. I.

1. Ko - vá - ři, ko - vá - ři, ko - vyj mi šav - líč - ku, já si s ní po - je - du pro Han - čič -

ku.

2. Zadudýj, dudáku, zadudýj na cestu,
že já si pojedu pro nevěstu.

3. Pojedu si pro ní za ty černý lesy,
zavolyj, má mjíla, hde si, hde si.

Allegro moderato.

ŠÍLI, ŠÍLI ŠEVCÍ

J. Jindřich, Chodský zpěvník, č. 141. VII. A.

Hra: "Ševc"

1. Ší - li, ší - li šev - cí bo - ty sed - lá - ko - vjí do ro - bo - ty,

do po - le.   Ší - dí, ší - dí švec,   zlá - má ko - py - to,
zlá - má ko - py - tec,   vo - pus - te mu to!

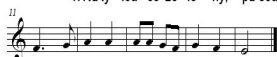
Popis hry: Oběma rukama se točí mlýnek: na slabiky "švec", "-tec", "to" se ruce rychle odtrhnou, rozhodí.

NA TÝ LOUCE ZELENÝ

Moderato. J. Jindřich, Chodský zpěvník, č. 47. I.

1. Na tý lou - ce ze - le - ný, pa - sou se tám je - le - ní, pa - se je tám

my - slí - ve - ček v ka - mi - zol - ce ze - le - ný.

2. Počkýj na mňe, má mjlá, zakřelím tě jelena,
haby se tě zalíbila kamizolka zelená.

3. Počkýj na mňe, mů srce, zakřelím tě zajice,
haby se tě zalíbila myslivecká čepice.

ŘÍLOHA 13: VYBRANÉ PÍSNĚ PRO 2. ROČNÍK 1. ST. ZŠ

HDYŽ SEM ŠEL Z TRANOVA

Allegro tranquillo. J. Jindřich, Chodský zpěvník, č. 29. II.

1. Hdyž sem šel z Tra - no - va z po - že - hná - ní, pot - kál sem mů mji - lú zne - na - dá - ní, vo - na - bu -

- la ce - lá bĚ - há, čer - ve - ný jab - lí - ko v ru - ce mĚ - la

2. Já sem jí vo tuto jablíčko řek, že bych je s radostí ha s chutí sněd,
jak sem je sněd, celý sem zbled. "Navrať mňe, má mjlá, mů lásku hned.

3. Já by tě jí ráda navrátila, holubjčka šak s ní huletíla:
huletíla do háječku, vopatruj tě Pambú, muj holečku.

V TÁNĚTOM SVATÝM DOMKU

Moderato. Prostě. J. Jindřich, Chodský zpěvník, č. 48. VII. C.

1. V tán - tom sva - tým dom - ku, han - dě - le zpji -
Pa - nyn - ce - Ma - ry - ji

va - ji, di - tě ko - li - ba - ji.

2. Kolibýj, kolibýj, kolibýj celú noc,
dostaneš vod Boha šecku možnú pomoc.

3. Pureme tántary, delú do tich vesnic,
najdem hospodáře, von chodí po dvoře.

4. Pane hospodáři, hukažte svú pani,
hajť nám ráci dáti svý stědry koledy.

SKLEPYJ MJI, KOVÁŘI

Allegro.

J. Jindřich, Chodský zpěvník, č. 91. III.

1. Skle-pyj mji, ko-vá-ři, tu - pu rad-li - ci, já po - je - ru vo - rát za Do -

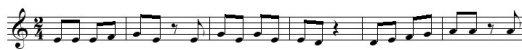
- maž - li - ci.

2. Sklepyj mji tu malú nebo tu velkú,
já pojeru vorát cestu širokú.

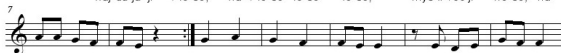
3. Tám za Domažlicí za tú slinici,
tám já si namluvím hezkú divčici.

ZTRATÍLA SEM KAJDU

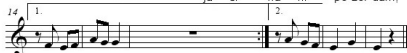
Allegro scherzando. J. Jindřich, Chodský zpěvník, č. 243. VIII. A.

1. Ztra-ti-la sem kaj-du, ha kaj-du kaj-du kaj-du, hde-pa já jí naj-du, ha
naj-du já jí v le-se, ha v le-se le-se le-se, mys-li-vec jí ne-se, ha

naj-du naj-du naj-du? Já sem rá - da, že jí mám, cá - ry - já že jí mám,
ne-se ne-se ne-se já si na ní po-zor dám, cá - ry - já po-zor dám,

cá-ry-já že jí mám,

cá-ry-já po-zor dám.

2. Hledala sem všude, ha všude, všude, všude
hdepa asi bure, ha bure, bure, bure.
Já sem ráda...

PŘÍLOHA 14: VYBRANÉ PÍSNĚ PRO 3. ROČNÍK 1. ST. ŽŠ

Allegro moderato.

POTE, DĚTI, K NÁM

J. Jindřich, Chodský zpěvník, č. 30. VII. C.

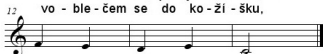
Koleda

1. Po - te, dě - ti, k nám, ko - le - dy vám dám:

Po vo - fi - šku, po ja - blí - čku, bu - rem zpjí - vá - ti,
vo - ble - čem se do ko - ži - šku,

ko - le - du - vá - ti.

2. Mankydló malá, tys nám husnóula:
stan z postýlky, honem pospěš, Ježíškovj dárky dones,
dárky - koláče, hajt nám nepláče.

3. Vondrášku pospěš, ha do lesa běž:
Přines chraštíčka suchýho, voříj Ježíška malýho,
by nezmrz zimú - z maticíku mjílu.

Presto.

ZAHRAJ MJI, HOUDEČKU

J. Jindřich, Chodský zpěvník, č. 86. VII. A.

Tanec "Do kolečka"

1. Za - hraj mji, hou - de - čku, ta - ta ta - ta,
mji sr - bí na no - ze pa - ta, pa - ti - čka, pa - ta.

2. Zahraj mji, houdečku, tanec, tanec,
mji srbí na noze palec, paleček,
mji srbí na noze palec.

3. Zahraj mji, houdečku, polku, polku,
zavolám na moji holku, holčičku,
zavolám na moji holku.

Allegretto.

JÁ SEM MALÁ, MALIČIČKÁ

J. Jindřich, Chodský zpěvník, č. 48. III.

1. Já sem ma - lá, ma - li - čič - ká, mam na trá - vu jí - ti,
sr - pe - ček mam ne - zkle - pa - nyj, s čím - pa bu - ru ži - ti.

2. Nijsem, háj to každý ví, šlechtickýho rodu,
spřstý šaty nosívám, nepjiju než vodu.

3. Tu vodičku sturenú, proto sem tak zdráva,
vino rozum pomate, voda rozum dáva.

Moderato.

MÍLA BABKA

J. Jindřich, Chodský zpěvník, č. 58. III.

Tanec "Bába - Mazúrka"

1. Mí - la bab - ka šty - ry jab - ka, dě - re - ček mí jen dje,
dýj mí, bab - ko, jed - no jab - ko, bu - re - me mít styj - ně.

2. Míl děreček, míl kožíšek, ha babjčka jupku,
poj, děrečku, na mazúrku, já si s tebu tupnu!

3. Kolíbála bába děrka na vysokým pazu,
nebureš - lí, děrku, spáti, já tě hodně narežu!

PŘÍLOHA 15: VYBRANÉ PÍSNĚ PRO 4. ROČNÍK 1. ST. ZŠ

NOVJINY ISTE

Allegro moderato.

J. Jindřich, Chodský zpěvník, č. 27. VII. C.

1. No - vji - ny i - ste, pji - ně je sly - šte -

5. 1. - 5. *rit.* 6.

Ha - ja - ké? na ne - bji.

2. Marjá Pana zrodila Syna - Hde a hde?
3. V Bellemně mňestě, v tom malým místě - najdete.
4. Vůl, osel stojí, Jozef se diví - Ha čemu?
5. Synu Božimu, že trpí zimu - sám Pámbů!
6. Handěle hrajú, krásně zpívajú na nebji!

HDYBY SE SEDLÁCI NERODILI

Allegretto moderato.

J. Jindřich, Chodský zpěvník, č. 21. II.

1. Hdy-by se sed-lá-ci ne-ro-di - li a - li, ne-ro - di - li a - li, ne-ro-di

8.

ii, tak by se dře-váč-ky ne - no - si - ly a - ly, ne - no - si - ly a - ly.

15.

ne - no - si - ly.

2. Hdyž se chtil zalíbit sedlák selce, selce, sedlák selce, selce, sedlák selce, koupil ji dřeváčky na jarmarce, marce, na jarmarce, marce, na jarmarce.
3. Hdyby se dřeváčky šnarovaly a ly, šnarovaly a ly, šnarovaly, tak by je panyňky kupovaly a ly, kupovaly a ly, kupovaly.

VANDRUVÁLA VEVERKA

Comodo, con umore.

J. Jindřich, Chodský zpěvník, č. 6. VII. C.

1. Van - dru - vá - la ve - ver - ka na voj - nu da -

4. 1.

za - ji - ček se za ní brál,

le - kú, hdyž se při - ši - ku - vál.

2. Přemujmilij zaječku, poberu se s tebou, šikuvát se já buru napřed, ty poj za mnú.
3. Husa je vyprovází s pečenú slepjičí, vohce, že teký pure, - šichni bez čepjičí.
4. Krtek voková koně s kováčkým kladivem, liška huší napíná slamměným heverem.

DYŽ SEM ŠEL OKOLO FARY

L.Kuba, č. 93, s. 119

1. Dyž sem šel o - ko - lo fa - ry ko - leč - ka mně vr - ňou - ka - ly,
pan fa - rář z ok - na kou - ká, co to ta - dy vr - ňou - ká.

2. To není žádná kočka, to sou moje kolečka,

ony mně vrňoukají, dyž nejsou namazaný.

PŘÍLOHA 16: VYBRANÉ PÍSNĚ PRO 5. ROČNÍK 1. ST. ZŠ

ZAHRYJTE MI RYJDOVAČKU

J. Jindřich, Chodský zpěvník, č. 87, VII. A. Tanec Ryjdovačka

1. Za-hryj-te mi ryj-do-vač-ku ryj-do-vá-ka ne - chci, pro-to-že ho tan-cu-vá-li
hus-mo-le-ný šev - ci, pro-to-že ho tan-cu-vá-li hus-mo-le-ný šev - ci.

2. Lepší je ta ryjdovačka, nežli je ten ryjduvák,
Honza/Manka na mě chce hubičku há já mujíjí nechci dát,
Honza/Manka na mě chce hubičku há já mujíjí nechci dát.

Con moto.

VESELÁ KOLEDA

J. Jindřich, Chodský zpěvník, č. 46. VII. C.

1. Ve-se-lá ko-le-da po-čí-ná dnes, zpě-ve-m se roz-lí-há mě-sto ha ves.
Hop, hop! ská-če Hon-dzí-ček, ko - le - du-je, pro-zpě-vu-je a - ko jar-ní sla-ví - ček.
za nim hop-ká Ben-clí-ček,

2. Dětičky sem ha tám pobíhají,
kmůtříčky, tetičky našťevují.
Hop, hop! ...

POJEĎ, CHLAPČE, POJEĎ DOMŮ

L. Kuba, č. 262, s. 397

1. Po-jed', chlap - če, po - jed' do-mů, za-nech to-ho vo - rá - ni, ne-bo už

mě hla-va bo - lí ne-bo už mě hla-va bo - lí od sa - mé - ho vo-lá - ni.

2. A já nechci, nepojeď, eště mám záhon vorat,
že by si se nestyděla před lidma na mě volat.

3. Pročpak by sem se styděla před lidma na tě volat,
dyž ty si se nestyděl před lidma mě milovat.

ALOU, PÁNI MUZIKANTI

L. Kuba, č. 24, s. 47

1. A lou, páni mu-zikan-ti, hleďte na mě pozor dát, povězte mně spravedlivě, jak já si mám zadupat.

2. Nekoukejte, muzikanti, že jsem chlapík nevzhledný,
já mam peněz jako želez, všude mám kapsy plný.

3. Nekoukejte, muzikanti, že já mám špatnej kabát,
já mám peněz plný kapsy, až je nemám komu dát.

PŘÍLOHA 17: OBRÁZKY – ODKAZY Z TEXTOVÉ ČÁSTI

Obrázek č. 5: Zdeněk Bláha

Obrázek č. 6: Vladimír Baier

Obrázek č. 7: Josef Kuneš

Obrázek č. 8: Chodský soubor Mrákov

Obrázek č. 9: Národopisný soubor Postřekov

Obrázek č. 10: Konrádyho dudácká muzika

Obrázek č. 11: Domažlická dudácká muzika

Obrázek č. 12: Sestry Kuželkovy

